

T.C.

ERZİNCAN BİNALI YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

LİSE VE ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSİ
SPORTMENLİK DAVRANIŞLARI İLE SORUMLULUK DUYGU VE
DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Muhammed ÖZDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERZİNCAN

2019

T.C.

ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

LİSE VE ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSİ
SPORTMENLİK DAVRANIŞLARI İLE SORUMLULUK DUYGU VE
DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Muhammed ÖZDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Eser AĞGÖN

ERZİNCAN

2019

TEZ KABUL SAYFASI

TEZ KABUL SAYFASI

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans programında öğrenci Muhammed ÖZDEMİR tarafından Doç. Dr. Eser AĞGÖN danışmanlığında hazırlanan "Lise ve Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışları İle Sorumluluk Duygu ve Davranışları Arasındaki İlişki" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 26.11.2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvan Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı Doç. Dr. Eser AĞGÖN

Üye Doç. Dr. Yakup KOÇ

Üye Doç. Dr. Erdoğan TOZOĞLU

TEZ BEYANI

Tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu tezin yazılmasında; bilimsel ahlak kurallarına uygunluğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, tezin içerdiği yenilik ve sonuçların başka bir yerden alınmadığını, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Muhammed ÖZDEMİR

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TEZ KABUL SAYFASI.....	i
TEZ BEYANI.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TEŞEKKÜR	v
KISALTMALAR	vi
TABLolar DİZİNİ.....	vii
ABSTRACT.....	x
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. Spor	3
2.2. Spor ve Önemi.....	4
2.3. Beden Eğitimi.....	10
2.3.1. Beden Eğitimi ve Önemi	11
2.4. Beden Eğitiminin Gelişim Üzerindeki Etkisi	13
2.4.1. Fiziksel Gelişim	13
2.4.2. Psikomotor Gelişim	14
2.4.3. Zihinsel Gelişim	15
2.4.4. Duygusal ve Sosyal Gelişim	15
2.5. Sportmenlik.....	16

2.6. Sorumluluk.....	20
2.6.1. Sorumluluk Duygusu.....	21
2.6.2. Bireysel ve Sosyal Sorumluluk	21
2.6.3. Sorumluluk Niçin Gereklidir.....	24
2.6.4. Sorumluluk Davranışları ve Öğrencilere Kazandırılması.....	26
2.7. Lise ve Ortaokul Çağı Öğrencilerin Gelişim Özellikleri.....	28
3. MATERYAL VE METOT.....	30
3.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	30
3.2. Veri Toplama Aracı.....	30
3.3. Verilerin Toplanması	31
3.4. Verilerin İstatistiksel Analizi.....	31
3.5. Sınırlılıklar	32
4. BULGULAR.....	33
5. TARTIŞMA.....	51
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	58
KAYNAKLAR	60
EKLER	76
ÖZGEÇMİŞ	78

TEŞEKKÜR

Lisans eğitimim ve Y¼ksek Lisans ders ve tez d¼nemim boyunca bilgilerinden ve rehberliğinden yararlandığıım, değerli hocam ve danıőmanım Sn. Doç. Dr. Eser Ađđın'e teőekk¼rlerimi sunarım. Tez konumu belirlemede fikirlerini aldığım ve tez çalıőmamın ilk aőamasından bu yana tecr¼belerinden istifade ettiğim, teorik ve pratik olarak kaynaklarından ve bilgilerinden faydalandığıım değerli hocam Sn. Doç. Dr. Yakup Koç'a teőekk¼r ederim. Verilerin istatistiksel analiz kısmında ilgilenen ve analiz yapan saygıdeğer hocam Doç. Dr. Özt¼rk Ađırbaő'a teőekk¼r ediyorum. Dr. Öğr. Üyesi Cemalettin Budak'a ilgi ve alakasından ötür¼ teőekk¼r ediyorum. Anketlerin uygulanması ve verilerin toplanması iőleminde yardımcı olan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Buminhan Erol Beyefendi'ye ve eğitim hayatım boyunca desteğini ve ilgisini hep hissettiğim aileme ve yakın arkadaőlarıma saygılarımla, ő¼kranlarımla ve teőekk¼rlerimi sunarım.

Muhammed Özdemir

KISALTMALAR

BEDSDÖ: Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeği

N: Kişi Sayısı

NDK: Negatif Davranışlardan Kaçınma

PDS: Pozitif Davranışlar Sergileme

R: Pearson ilişki düzeyi

SDDÖ: Sorumluluk Duygu ve Davranış Ölçeği

TS: Toplam Sportmenlik

TABLolar DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Demografik Özellikleri.....	33
Tablo 2. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sportmenlik ve Sorumluluk Ölçek Puanları Ortalama Değerleri.....	34
Tablo 3. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sportmenlik ve Sorumluluk Ölçeklerinin güvenilirlik analizi sonuçları.....	35
Tablo 4. Ortaokul Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Sportmenlik Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	36
Tablo 5. Ortaokul Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Sorumluluk Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	37
Tablo 6. Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Sportmenlik Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	38
Tablo 7. Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Sorumluluk Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	39
Tablo 8. Ortaokul Öğrencilerinin Sınıflarına Göre Sportmenlik Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	40
Tablo 9. Ortaokul Öğrencilerinin Sınıflarına Göre Sorumluluk Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	41
Tablo 10. Lise Öğrencilerinin Sınıflarına Göre Sportmenlik Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	42

Tablo 11. Lise Öğrencilerinin Sınıflarına Göre Sorumluluk Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	43
Tablo 12. Kız Öğrencilerin Okul Türlerine Göre Sportmenlik Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	44
Tablo 13. Kız Öğrencilerin Okul Türlerine Göre Sorumluluk Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	45
Tablo 14. Erkek Öğrencilerin Okul Türlerine Göre Sportmenlik Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	46
Tablo 15. Erkek Öğrencilerin Okul Türlerine Göre Sorumluluk Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	47
Tablo 16. Ortaokul Öğrencilerinin Sportmenlik ve Sorumluluk Düzeyleri Arasındaki İlişki.....	48
Tablo 17. Lise Öğrencilerinin Sportmenlik ve Sorumluluk Düzeyleri Arasındaki İlişki.....	49
Tablo 18. Araştırmaya Katılan Tüm Öğrencilerin (Ortaokul ve Lise) Sportmenlik ve Sorumluluk Düzeyleri Arasındaki İlişki.....	50

ÖZET

Lise ve Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışları ile Sorumluluk Duygu ve Davranışları Arasındaki İlişki

Giriş ve Amaç: Bu çalışmanın amacı; lise ve ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları ile sorumluluk duygu ve davranışları arasındaki ilişkiyi bazı değişkenlere göre incelemektir.

Materyal ve Metot: Araştırma örneklemini 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Iğdır ili merkezindeki devlet okullarına devam eden 243 ortaokul ve 198 lise öğrencisi olmak üzere toplam 441 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, (BEDSDÖ) ile (SDDÖ) anketler kullanılmıştır. Öğrencilerin ölçeklerden aldıkları puanlar okul düzeylerine ve cinsiyetlerine göre incelendi. Ayrıca öğrencilerin sportmenlik düzeyleri ile sorumluluk duygu ve davranışları arasındaki ilişki test edildi. Elde edilen veriler SPSS 25.0 for Windows istatistik paket programında analiz edildi. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri ile ölçeklere ait tanımlayıcı istatistikler uygulandıktan sonra veri setinin dağılımı incelendi, ikili grup karşılaştırmalarında Independent Student T testi, çoklu grup karşılaştırmalarında ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanıldı. Gruplar arasındaki farkların tespiti için ise Bivariate Pearson korelasyon testi uygulandı.

Bulgular: Veriler ışığında; kız ortaokul öğrencilerinin pozitif davranış sergileme, negatif davranıştan kaçınma ve toplam sportmenlik faktörü puanlarının erkek öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Kız ortaokul öğrencilerinin sorumluluk duyma ve sorumlu davranma faktörü puanlarının erkek öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Erkek lise öğrencilerinin pozitif davranış sergileme faktöründe kız öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derece yüksek olduğu, sorumluluk duyma ve sorumlu davranma faktörlerinde kız ve erkek lise öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Kız ortaokul öğrencilerinin pozitif davranış sergileme, negatif davranıştan kaçınma faktörleri ile toplam sportmenlik puanlarının kız lise öğrencilerinden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Okul türleri değişkenine göre kız öğrencilerin sorumluluk duyma ve sorumlu davranma faktörleri karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklar olmadığı görülmüştür. Erkek lise öğrencilerinin pozitif davranış sergileme faktörü ile toplam sportmenlik puanlarının, erkek ortaokul öğrencilerinden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu, erkek lise öğrencilerinin sorumluluk duyma ve sorumlu davranma faktörleri puanlarının erkek ortaokul öğrencilerinden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin sportmenlik ile sorumluluk ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler olduğu görülmektedir. Lise öğrencilerinin sportmenlik ile sorumluluk ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin sportmenlik ile sorumluluk ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler olduğu görülmüştür.

Sonuç: Ortaokul kız öğrencilerinin sportmenlik ve sorumluluk duygularının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu, lise kız ve erkek öğrencilerinin sorumluluklarının benzer olduğu, erkeklerde okul düzeyi arttıkça sorumluluk düzeylerinin de arttığı sonuçlarına ulaşıldı. Araştırmamız sonuçlarına bakıldığında sportmenlik ve sorumluluğun birbirini destekleyici birer kişilik özelliği olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi, Ortaokul, Lise, Sorumluluk, Sportmenlik.

ABSTRACT

The Relationship Between High School and Secondary School Students' Sportsmanship and Responsibility

Introduction and Objective: The aim of this study is to investigate the relationship between high school and secondary school students' sportsmanship behaviors and responsibility feelings and behaviors according to some variables.

Materials and Methods: In the 2018-2019 academic year, a total of 441 students consisted of 243 secondary and 198 high school students attending public schools in the center of Iğdır. In the research, questionnaires were used with (ESSS) and (SDSS). The scores of the students from the scales were examined according to their school level and gender. In addition, the relationship between students' level of sportsmanship and responsibility feelings and behaviors was tested. The data were analyzed by SPSS 25.0 for Windows statistical package program. After applying the descriptive statistics of the demographic characteristics and scales, the distribution of the data set was examined, Independent Student T test was used for paired group comparisons and one-way analysis of variance (ANOVA) was used for multiple group comparisons. Bivariate Pearson correlation test was used to determine the differences between the groups

Results: In the light of data; It was observed that all sportsmanship factor scores of female secondary school students were statistically higher than male students. It was seen that female middle school students' scores of responsibility and behaving factor were significantly higher than male students. There was no statistically significant difference between female and male high school students in terms of responsibility and behaving responsibly. It was observed that female middle school students had positive behavior, negative behavior avoidance factors and total sportsmanship scores were significantly higher than female high school students. It was found that the total sportsmanship scores of male high school students, as well as being responsible and behaving responsibly, were significantly higher than secondary school students.

It was seen that there were statistically significant and positive relationships between sportsmanship and responsibility scale scores of middle and high school students.

Conclusion: It was concluded that secondary school female students had higher sportsmanship and responsibility feelings than male students. It was concluded that the higher the school level, the higher the level of responsibility. When the results of our study are examined, it can be said that sportsmanship and responsibility are personality traits that support each other.

Key Words: Physical Education, Sportsmanship, Responsibility, Secondary-High School

1. GİRİŞ

Günümüzde spor ve her türlü sportif müsabaka toplumun büyük bir kesiminin ilgi alanı içerisindedir spor sosyal, psikolojik, fiziksel, ekonomik yönleriyle hayatımızın ayrılmaz bir parçasıdır. Sporun ilgi toplaması, saygınlık kazanmak için önemli bir sektör olması ve ekonomik getirisi ile birlikte kazanma isteği de iyice öne çıkmıştır bu kazanma isteğinin bazı olumsuz sonuçlarıyla birlikte spor ve spor eğitimine verilen önem de aynı şekilde artmıştır. 21. yüzyıla girerken dünya sporunda iki kelime ön sırayı almıştır (1, 2). İngilizce bir deyim olan fair-play'in; sporda sportmenlik anlamı taşıdığı, dünyanın tüm halkları tarafından bilinmektedir. İngilizce'de Fair, güzel, zarif, hoş, lekesiz, saf, şerefli, dürüst, doğru, adil anlamlarına gelmektedir (3, 4). Fair-play, sevgi, dostluk ve kardeşlik anlayışıdır (5).

Fair-Play kavramı insanın onuruna gösterilen saygının ifadesi olarak ortaya çıkmış, sporun her aşamasında ve her dalında hakça ve dürüstçe oyun oynamanın ereksel bir ahlaki ilkesi olarak kabul görmüş ve bu şekilde kabul edilmiştir (6). Bu kavram spora uyarlandığında; hakça, dürüstçe bir oyun, kurallara bağlılık, rakibe saygı, haksız avantajdan kaçınma ve rakibin haksız dezavantajlarından yararlanmaya kalkışmama; rakibi yenmekten değil, rakiple beraber olmaktan zevk almayı, takımınızın attığı gol kadar, takımınıza atılan golün de güzelliğini takdir etmeyi ilke olarak benimsemek anlamını ifade etmektedir (7). Ne olursa olsun kazanma arzusu sporcuları ve sporla ilgilenenleri bazı yanlış tutum ve davranışlara yöneltmektedir, bu da sporun gerçek felsefesinin dışına çıkması anlamı taşımaktadır. Yani, sporda ticari ve siyasi beklentilerin artması, ahlaki ve etik beklentileri ikinci plana itmiştir. Amatör ruhun profesyonellik karşısında gerilemesine sebep olmuştur (8).

Türkiye’de spor sahalarında ve müsabakalarda etik dışı davranışlar her geçen gün artmaktadır ve bu sorunlar hemen her gün medyada gündeme gelmektedir. Araştırmamız bu kapsamda sorunların çözümü açısından önemli olacak ve katkı getireceği düşünülmektedir.

Sorumluluk kavramı birçok araştırmacı ve yazar tarafından, kişinin kendi davranışlarının veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın farkında olması, davranışlarının ve durumların sonuçlarını üstlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca kişinin kendi davranışlarının ve yetki alanına giren olayların sorumluluğunu hem ahlaki, hem de yasal boyutta üstlenmesi beklenmektedir (9). Bir başka tanımlamada ise sorumluluk, seçimler yapmak ve bu seçimlerin sonucunu ve etkilerini kabul etmek olarak tarif edilmiştir (10). Kişinin kendisine ve başkalarına özen ve bakım göstermesini, yükümlülüklerini yerine getirmesini, toplumsal sürece katılmasını, acıları dindirmeye ve sorunları çözmeye çalışmasını ve daha iyi bir dünya için çaba harcamasını sorumluluk olarak tanımlamıştır (10).

Bu çalışmanın amacı; lise ve ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları ile sorumluluk duygu ve davranışları arasındaki ilişkiyi bazı değişkenlere göre incelemektir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Spor

Bedeni veya zihni geliştirmek amacıyla kişisel veya toplu olarak gerçekleştirilen, bazı kurallara göre uygulanan hareketlerin tümüdür (11). Spor, spor ile uzaktan veya yakından ilgilenen birçok insan tarafından farklı anlamlarda kullanılmış ve sporun farklı tarifleri yapılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır; Spor bireysel veya toplu olarak yapılan, kendine özgü kuralları olan genelinde bir yarışmaya dayanan bedensel ve zihinsel yetilerin gelişimini sağlayan eğitici ve eğlendirici bir etkinliktir. Spor, kişinin doğal çevresini beşeri evre haline çevirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren, belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferdi veya toplu olarak boş zaman faaliyeti kapsamı içinde veya tam zaman olacak şekilde meslekleştirerek yaptığı sosyalleştirici, topluluğu bütünleştirici ruh ve fiziği geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur (12). Spor, insanların yaradılışında mevcut olan saldırganlığa karşı barışçıl rahatlama imkanları veren, saldırganlık duygularının kontrol altına alınması için uygun bir yarışma ortamı hazırlamaktır. Benzer şekilde; spor, egzersiz ve oyunun becerikli bir surette düzenlenmesinden doğar, bize en temiz ve güzel duyguları verir. Gerçek manada spor insanı geliştirecek onun bedeni ve ruhi bütün kabiliyetlerini meydana çıkarabilecek birinci vasıftır. Spor, ulusal birliği teşkilatlayan bir eğitim aracıdır. Spor, kitlenin afyonudur, çeşitli siyasi görüş ve fikirlerdeki insanları, devletleri bir araya getiren onları bir amaç tarafından birleştirebilen bir olgudur, diyenler olduğu gibi Sporu toplumsal bir ihtiyaç olarak tanımlayanlar da vardır. Bazı insanlar sporu sağlıklı yaşamanın sırrı olarak, bazıları motivasyonları yönünde bir hareketler topluluğu olarak, bazıları da zaman zaman savaş veya reklam aracı anlayışına sahip

olarak görmüşler ve bu anlayış çerçevesinde tarif etmişlerdir (13). Spor sosyolojisinde hareket noktası sporun bir başka ifade ile sportif faaliyetlerin spor olayının bizzat kendisidir. Toplum içinde ortaya çıkış ve özellikleri ile yerine göre bir olgu, yerine göre de bir olay niteliği taşıyan spora toplumun bütünü içinde yaklaşmak; daha uygun olabilir. Spor çağımız insanının toplumsal yaşamına derinlemesine girmiş ve toplumsal yapıya göre biçimlenen bir olgudur. Bu anlamda spor sosyolojisi; spora önemli ve sürekli bir olgu olarak yaklaşan, sporu sosyal karakteristikleriyle açıklayan ve sporu toplumsal bir kurum ve toplumsal bir sistem boyutuyla inceleyen bilim dalıdır (14). Spor toplumdaki en yaygın kuruluşlardan biridir. Şüphesiz ki spor en dar ve geniş anlamıyla insan yaşamında ve toplum sağlığında önemli bir yer tutan olaylar bütünüdür (15).

2.2. Spor ve Önemi

Spor, yapan yönünden kazanmaya ilişkin teknik ve fiziki bir gayret; izleyen yönünden ise yarışmaya dayanan estetik bir süreç; toplum genelinde oluşturulan bütün içinde de yerine göre aynı toplumun çelişki ve niteliklerini olduğu gibi yansıtan bir ayna, yerine göre onu yönlendirebilen etkin bir araç ve önemli bir toplumsal kurum olarak değerlendirilebilir (16). Fizik kondisyonunu iyileştirmeyi amaç edinen, oyun, yarışma ve mücadele anlayışının ön plana alındığı fiziksel bir faaliyettir (17). Kişisel veya birlikte oyunlar olarak yapılan ve genel olarak bir yarıştı ortaya çıkaran, belirli kurallara göre düzenlenen ve anında bir fayda beklenmeksizin gerçekleştirilen bedensel hareketlerin tümüdür. (18). Spor, bireyin doğal çevresini beşeri çevre durumuna dönüştürürken sağladığı becerileri geliştirir. Belli kurallar kapsamında araçlı, araçsız, bireysel veya toplu olarak boş zaman

etkinlikleri içinde ya da tam zamanını alacak biçimde meslek haline getirerek yaptığı sosyalleştiren, topluma entegre eden, fizik ve ruhu geliştirerek rekabete dayalı, kültürel ve dayanışmacı bir olgu olarak tanımlanmaktadır (19).

İnsanlık tarihi gelişimi içinde ölüm ve kalım mücadelelerinin barışçı benzetimi olarak ortaya çıkmış olan spor, daha önceleri savunma ve saldırıya dayalı sporlar olarak yapılırken daha sonra ferdi sporlar olarak gündeme gelmiş daha sonraları ise ferdi sporlar ve takım sporları olarak hayatımızda yerini almış olup yarışmaya dayalı müsabakalar halinde insanların üstün gelme duygu ve davranışlarını sergileyebilecekleri bir disiplin olarak yapılmaya başlanmıştır (20). Spor; insanın mücadele gücünü ve kararını kullanarak kazanmak, başarılı olmak ve düzenli kurallarla yapılan fiziksel faaliyetlerdir (21). Spor, sporcu olarak bir veya birden fazla kişinin zaman ve mekan olarak belirli bir çevrede, bir hareketin görülebilen değişikliklerde ve seri olarak bir amaca yönelik olarak sergilenmesini kapsayan örgütlü insan davranışlarıdır (22). Spor aynı zamanda, farklı amaç ve araçlarla gerçekleştirilen, önceden tespit edilmiş ve kabul edilmiş kurallara farklı biçimlerde olsa da uyulmayı gerekli kılan, performans arttırıcı bedensel etkinliklerdir (23).

Spor; bireysel ya da kolektif oyunlar şeklinde ortaya konulan ve genel olarak yarışmaya neden olan, kurallar kapsamındaki fiziksel hareketler bütünüdür (24). Spor, bireylerin belirli düzenlemeler çerçevesinde fiziki etkinlikleriyle motor becerilerini her yönden geliştiren ve bu özelliklerini belli kurallar dahilinde yarıştırmalarını amaç edinen sosyal, biyolojik ve aynı zamanda da pedagojik uğraş olarak da değerlendirilebilir (25). Spor genel anlamda mükemmelliği ve önderliği simgeleyen sosyal bir oluşumdur. Bu oluşum oyun ile mücadeleyi birleştiren

bedensel yeteneklerin daha fazla olması nedeni ile kazananları ödüllendiren üst düzeyde oyun, mücadele ve sürekli çabayı gerektiren bir uğraş olarak tanımlanabilir (26). Spor psikologlar açısından; bireylerin topluma uyum sağlamalarını kolaylaştıran, aynı zamanda ruhen ve bedenen sağlıklı bir gelişim göstermelerine de yardımcı olan bir faaliyettir (27).

Spor, bireyin, önceden tespit edilmiş kurallarla uyumlu, maddi beklentilerle ya da sadece zevk için, tek olarak ya da kolektif olarak gerçekleştirilen, diğerleriyle rekabet temelli mücadeleyi gerektiren, bedensel ve düşünsel becerilerini kullanarak geliştirdiği aktivitelerle, bu alanla ilgili meslekler ve ilgilenenlerin etkinliklerini kapsayan bir kavram olarak da ele alınabilir (28).

Dünyadaki bütün insanların yaptığı evrensel bir olgu durumundaki spor, artık günümüzde psikolojik, sosyolojik, ekonomik vb. tüm boyutlarıyla değerlendirilmektedir. Bugün spor faaliyetleri, tüm dünya ülkeleri tarafından izlenmekte ve çok sayıda seyirci kitlesine sahip bir alan durumundadır. Milletlerarası boyutu ile değerlendirildiğinde spor; tüm dünyada milyonlarca kişi tarafından izlenmekte ve yapılmaktadır. Özellikle olimpiyatlar, dünya şampiyonaları, uluslararası kupa müsabakaları, kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle beraber, aynı anda tüm dünyada yüz milyonlarca kişi tarafından ilgiyle takip edilmektedir. Milletlerarası organizasyonlar, milletlerin fiziksel güç ve üstünlüklerini göstermeleri yanında, markalarının reklamı, siyasi yönetimlerin güç göstergeleri gibi işlevleri yerine getirdikleri platformlar olmaktadır. Spor, sosyal, kültürel ve iktisadi kalkınmanın temel unsurlarından biri durumundaki insanın fiziksel ve ruhsal sağlığını geliştirmek, kişilik oluşumunu, karakter özelliklerini geliştirerek bilgi ve beceri kazandırmakta, ayrıca bireyler, toplumlar ve uluslararası dayanışma ve başarı

sağlamak, birey mücadelesini arttırmak için önceden saptanmış birtakım kurallara göre mücadele etmek ve yarışarak üstün gelmek amaçlarına yönelik çok boyutlu faaliyetlerdir (29). Spor kendisini pek çok işlemden, biçimde ve kurumlarda gerçekleştirir. Elit spordan serbest zaman sporuna, çocuk ve gençlik sporundan aile, eğlence sporuna, okul sporundan tatil köylerinde spora kadar uzanmaktadır (30).

İnsanların beden ve ruh sağlığını koruyan, sağlıklı bir yaşam sürdürmelerini sağlayan bir faaliyet olarak spor, insanlığın doğuşundan bu yana çeşitli aşamalar geçirerek günümüze kadar gelmiştir. İlk insanla başlayan tarihin ilk sporları savunma ve saldırı amaçlı olanlarıydı. Zira beslenmek, barınmak, doğaya ve yırtıcı hayvanlara karşı verilen bir mücadele söz konusu idi. İnsan nüfusunun ve temel ihtiyaçlarının artmasıyla öldürücü aletler de keşfedilmiştir. İnsan sayısındaki bu artışla aynı zamanda insanın insanla mücadelesi ortaya çıkmıştır. İnsanlar birbirlerine üstünlük kurma uğraşı içerisinde girerek boğuşmaya ve yumruklaşmaya başlamışlardır. İnsan daha sonraları ortak düşmana karşı koyabilme, sevinçte ve kederde bir araya gelerek yardımlaşma ihtiyacı duyarak, bu yardımlaşmayı simgelemek için küçük gruplar halinde bazı faaliyetleri beraberce yapmışlar ve bu doğrultuda yardımlaşmaya dayalı takım sporları ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla ilk insandan itibaren her spor dalının temeli, bir ihtiyaca karşılık verme, sevinç duyma, doğa koşullarına ve kendi aralarında üstünlük kurma ayrıca yardımlaşma ilkelerine dayanmaktadır (31). Sağlıklı kuşakların yetiştirilmesi ve böylece çağdaş toplumların yaratılmasında önemli bir araçtır. Özellikle çocuklar ve gençlerin beden ve ruhen sağlıklı, sosyal yönden gelişmiş birer kişilik kazanmalarına katkı sağlarken diğer taraftan yapıcı, yaratıcı, üretken, kişilikli, centilmen, sağduyulu, hoşgörülü, ahlaklı, düzgün, örnek bir insan olarak yetişmesinde büyük katkı sağlar (32).

Bir sporcunun yüksek performans göstererek başarılı olması için bunu istemesi, yaptığı spor dalını sevmesi, bunun için çok ve sürekli olarak çalışması, yaptıklarından huzur ve mutluluk duyması, başarıyla gelecek ruhsal ve toplumsal kazanımlar için istekli olması gerekir (33). Görüldüğü gibi, bu özellikler hem genel, hem de özel spor güdülenmesinin özelliklerini taşımaktadır. Genel spor motivasyonu eksik olanlarda yeterli kazanma hırısı, özel spor motivasyonu olmayanlarda yeterli ve düzenli çalışma olmaz. Bunlar eksik olunca da yeterli performans ortaya konamaz.

Performansın motivasyon yönünden oldukça karmaşık olduğu söylenebilir. Bir gencin, günde 4-6 saat aşırı antrenman yapması ve bunu yıllarca sürdürmesi için hem çok yüksek bir özel spor motivasyonu, hem de çok yüksek genel spor motivasyonu gerektirir. Sporcunun hem yaptığı işi sevmesi, yaptığı zaman bir rahatlık duyması, huzur duyması, hem de başardığı zaman kazanacağı ve toplumun ona verebileceklerini gerçekten istemesi gerekir (34). Bu iki motivasyonun yeterli düzeyde ve dengeli şekilde olmaması halinde karşımıza ya başarısız, ya da istikrarsız spor tipleri çıkar. Özel spor motivasyonu olmayan sporcular, başarı için gerekli olan antrenmanları yapmayı sevmediklerinden, her zaman yüksek performans gösteremezler ve form durumları ve performansları sürekli iniş ve çıkışlar gösterir. Buna karşılık, genel spor motivasyonu olmayan ya da düşük düzeyde olan sporcular, kazanmak için gerekli hırs ve azimden yoksun oldukları için, çok büyük başarı gösteremezler (35). Birçok spor yazarının üzerinde durduğu amatörlük ruhu, özel spor motivasyonundan başka bir şey değildir. Bu nedenle bir performans sporcusunun bu motivasyon şekline mutlaka sahip olması gerekir. Spor ve fiziksel faaliyette, performansın etkileyici olduğu alanlar genellikle iyi tanımlanmıştır. Çaba harcanarak ve hareketler yönetilerek elde edilen performans geliştirilebilir ya da tam

tersi kötüleşebilir. Bireyler, daha başarılı ya da başarısız olabilirler. Bunun yanında sosyal etkenlerin performansını iyi mi ya da kötü mü etkilediği çok önemlidir. Diğer taraftan, bu olayların olabilecek etkilerini kabul etmekle birlikte değer yargılarının belirlendiği eleştiriler ve kararlar davranış için uygun değildir. Spora katılan insanların en önemli sorumluluğu davranışlarıdır (36). Spora katılım ergenlerin, yetişkinliğe geçiş döneminde ihtiyacı olan büyüme ve gelişme için çok sayıda olanak sağlar. Yapılan araştırmalarda spora katılmanın karakter ve liderlik gelişimlerini de sağladığı belirtilmektedir (37).

Beden eğitimi ve spor, bireylerin fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimlerinde olumlu etkileri olan faaliyetlerdir. Bireyleri zihinsel, ruhsal, duygusal ve toplumsal yönleriyle bir bütün olarak yetiştirmek çağdaş eğitimin temel ilkelerindedir (38). Sporda amaç, bireyin beden ve ruh sağlığını geliştirmek, kişiliğinin oluşumuna yardımcı olmak, kişiler, toplumlar ve uluslararası kaynaşma sağlayabilmek, bireyin mücadele gücünü artırarak rekabet ortamında iyi mücadele edebilmesini sağlayabilmek, bunu gerçekleştirirken yaptığı işten heyecan duyabilmek ve dolayısıyla yarışmada kazanmaktır.

Kişilerin psikolojik ihtiyaçları her zaman farklılık göstermektedir. Bu da kişilerin psikolojik durumlarını etkilemekte onların yaşamlarını sürdürmelerinde durumlarında yönler belirlemektedir bunun içindir ki kişilerin spora yönelik ve devam edilebilir aşamasında psikolojik olarak rahat ve mutlu olmalarının onların spor yaşamlarında da önemli bir durum olduğu söylenebilir (39). Bunun yanı sıra hareket, bireyin en önemli ihtiyaçlarından birisidir. Bu gereksinim, belli kurallara bağlı olarak düzenli bir şekilde ve sıklıkta karşılanması ile yani spor yolu ile karşılanması halinde, organizmada gözle görülebilen, çeşitli araçlarla ölçülebilen

olumlu değişiklikler ve gelişmeler sağlar. Bir toplumda spora katılımın şekli, düzeyi, yararı ve sıkıntıları kişilerin ilgi ve yeteneklerine bağlı olmayabilir. Toplumun spora yaklaşımından dolayı, sporun yönetim ve örgütlenmesi daha çok önem taşıyabilir. Günümüzde dünya ülkeleri açısından spor giderek daha fazla önem alınmaktadır. Dolayısıyla sporu, toplumların bir yaşam tarzı haline getirmek amaçlanmaktadır. Çağdaş toplumların en çok öne çıkan özelliği olan sosyal farklılaşmada, işbölümünün artması ile sosyal entegrasyon arasındaki uyumun sağlanmasında spor aktif bir unsur olmaktadır. Toplumun sosyal dokusu içerisinde uyma ve çatışma modellerinin yanı sıra, huzursuzlukların, yanlış davranışların en aza indirilmesi ve bunların kurallarla uyumlu hale getirilmesi, gerginliklerin toplum yararına yöneltilmesinde spor çok önemli etkenlerden biridir (40).

Spor, toplum geçmişı ile arasında sağlam bir ilişki oluşturmakta bu sıkı ilişki de sporun toplumsal süreçler yolu ile biçim kazanmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla spor, otonom olarak kendi kendisine oluşmamaktadır. Özellikle, toplumsal bağlarla ortaya çıkarak, değişir ve yeniden şekillenir (41). Buna göre toplumsal yönden sporun önemi; birliktelik kazandırma, toplumdaki sorumluluk anlayışını geliştirme, bireysel kontrolü sağlama, kurallara saygı gösterme, arkadaşlık ve hoşgörü gibi nitelikler kazandırma, ölçülü olma, sağlıklı yaşama ve kişinin toplum içinde kendini tanımlamasına olanak sağlama şeklinde değerlendirilebilir.

2.3. Beden Eğitimi

Beden eğitimi: Türk Dil Kurumu tarafından, vücudu güçlendirmek ve sağlığını korumak amacıyla araçlı ya da araçsız hareketler yapma, beden terbiyesi olarak açıklanmaktadır (42). Kavramsal açıdan ele alındığı zaman beden eğitimi kavramına ilişkin olarak literatürde birçok tanım yapıldığı görülmektedir. (43) beden eğitimi,

bireyin psikolojik, bedensel ve zihinsel gelişimini sağlamak, iş hayatına ve gündelik hayat şartlarına hazırlamak, ulusal bilinç düzeyi ve vatandaşlık duygularını güçlendirmek amacıyla gerçekleştirilen, düzenli ve metotlu etkinliklerin tamamıdır. Beden eğitimi ve spor ferdin fiziksel, psikomotor, zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişimini amaçlayan bedensel etkinlikler olmasının yanında (44 - 45). Eğitim sistemi içerisinde bireyin sosyalleşme işlevini de yerine getiren, böylelikle genel eğitimin tamamlayıcısı olan bilinçli ve planlı etkinliklerdir (46). Spor ve oyun faaliyetlerinin eğitimsel bir bütünlük içerisinde düzenlenmesini içeren bedensel etkinliklerden meydana gelen beden eğitimi (47) kuvvet, hız, çeviklik, denge, koordinasyon ve reaksiyon süresi gibi yeteneklerle ilgili spor bileşenlerinin gelişimine de katkı sağlamaktadır (48). Beden eğitimi bireyin ruh ve beden sağlığı ile fiziksel kabiliyetlerini geliştirme amacıyla, katılımcıların bireysel özelliklerine ve içinde bulunulan koşullara göre değiştirilebilen esnek kurallara dayanan jimnastiğe, oyuna, spora yönelik çalışma ve alıştırmaların tamamını içeren geniş kapsamlı faaliyetlerdir (49). Kısaca beden eğitimi, düzenli ve sistemli olarak gerçekleştirilen fiziksel aktivitelerdir (50).

2.3.1. Beden Eğitimi ve Önemi

Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı'nın Amacı; "1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda öğrencilerin hayatları boyunca kullanacakları hareket becerileri, aktif ve sağlıklı hayat becerileri, kavramları ve stratejileri ile birlikte öz yönetim becerileri, sosyal becerileri ve düşünme becerilerini de geliştirerek bir sonraki öğrenim düzeyine hazırlanmalarıdır." Bu amaç doğrultusunda, beden eğitimi

ve spor dersini görmüş olan öğrencilerin aşağıdaki program çıktılarına ulaşmaları beklenmektedir:

1. Çeşitli fiziksel etkinliklere ve spor dallarına özgü hareket becerilerini geliştirir.

2. Hareket kavramlarını ve ilkelerini, çeşitli fiziksel etkinliklerde ve spor dallarında kullanır.

3. Hareket stratejilerini ve taktiklerini, çeşitli fiziksel etkinliklerde ve spor dallarında kullanır.

4. Sağlıklı hayatla ilgili olan fiziksel etkinlik ve spor kavramlarıyla ilkelerini açıklar.

5. Sağlıklı kalmak ve sağlığını geliştirmek için fiziksel etkinliklere ve sporlara düzenli olarak katılır.

6. Beden eğitimi ve sporla ilişkili olan kültürel birikim ve değerlerimizi kavrar.

7. Beden eğitimi ve spor yoluyla bireysel ve öz yönetim becerilerini geliştirir.

8. Beden eğitimi ve spor yoluyla sosyal ve toplumsal becerilerini geliştirir.

9. Beden eğitimi ve spor yoluyla algılama ve düşünme becerilerini geliştirir

(51).

Temel hedefi bireylerin fiziksel etkinlikler ve hareketler yoluyla eğitimini sağlayarak her öğrencinin hareket kapasitesinin en üst düzeyine çıkmasına yardımcı olmak (52), olan beden eğitiminin amacı diğer bir deyişle çocukları yaşam boyu fiziksel aktivite için hazırlamaya yardımcı olan onların çok sayıda motor beceri ve yetkinlik kazanmalarını sağlayan fiziksel aktivite ve spor çeşitleriyle tanıştırmaktır (53). Milletler sağlıklı nesiller yetiştirmek amacıyla beden eğitimi ve sporu genel

eğitimde tamamlayıcı ve vazgeçilmez bir parça olarak kabul etmektedirler. Bundan dolayı beden eğitimi ve sporu bir devlet politikası olarak sahip çıkıp bireylerin yaşamındaki her devreyi kapsayacak halde uygularlar. Özellikle okullar, beden eğitimi ve sporun sevdirmesi ve uygulanmasında önemli rol üstlenirler (54). Okullarda uygulanan beden eğitimi dersi, öğrencilerin gelişim hususiyetleri göz önüne alınarak birey ve toplum açısından sağlıklı, mutlu, ahlaklı ve iyi bir kişilik sahibi; yapıcı, yaratıcı ve üretken, ulusal kültür değerlerini ve demokratik hayatın gerektirdiği davranışları elde etmiş bireyler olarak yetiştirilebilmeleri adına çok önemli araçlardandır (55). Ayrıca beden eğitiminin öğrencilerin fiziksel ve sosyal gelişimlerinin yanı sıra birçok araştırmadan çıkan sonuçlarda akademik başarıya da olumlu etkisi olduğu bulunmuştur (56, 57). Günümüzde beden eğitimi ile insan hayatının iç içe geçmiş iki olgu olduğunu görüyoruz. İnsan hangi yaşta olursa olsun bilinçli bir şekilde yapılan beden eğitimi bütün hayat devamlılığı içinde bireyin yaşamına sağlık, sıhhat ve mutluluk katmaktadır. Ayrıca insanı kişilik, ahlak, sağlık, kültür ve eğitim açılarından da geliştirir (58).

2.4. Beden Eğitiminin Gelişim Üzerindeki Etkisi

2.4.1. Fiziksel Gelişim

Çocukların fiziksel özellikleri düzenli ve kademeli olarak değişim göstermektedir. Bu değişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi ve eğitim sistemi içerisinde öğrencilerin fiziksel gelişimlerinin desteklenmesi ancak beden eğitimi dersleri ile mümkün olabilir. Beden eğitiminin fiziksel gelişim üzerinde çeşitli etkileri mevcuttur ve bunlar; kardiyovasküler dayanıklılık, esneklik, kas kuvveti ve dayanıklılığını geliştirmek, ağırlık ve beden kompozisyonunu düzenlemek, genel

sağlık ve zindeliği desteklemek, kemikleri güçlendirmek ve hareket becerilerini geliştirmektir (59). Ayrıca beden eğitimi, bireyin kondisyonel açıdan yüksek performans düzeyine ulaşmasına katkı sağlamaktadır (60). Beden eğitiminin fiziksel gelişim üzerindeki en önemli etkisi; becerilerin gelişmesi, kassal harekette verimliliğin artması ve dolayısıyla kassal güç ve dayanıklılığın artmasında görülür. İnsan sağlığını tehdit eden fazla kiloların verilmesi, sakatlıkların ve kalp-dolaşım sisteminde görülebilecek rahatsızlıkların önlenmesi ve iyileştirilmesi beden eğitimi etkinliklerine katılım yoluyla mümkündür (61). Beden eğitimi ve spora katılımın günümüzün önemli hastalıklarının başında gelen obezitenin önlenmesinde büyük katkı sağladığı, koroner kalp hastalıkları, diyabet, yüksek tansiyon riskini azalttığı, solunum ve dolaşım sistemlerinin daha iyi çalışmasını sağladığı ve böylece özellikle kalp ve dolaşım sistemlerinde görülebilecek rahatsızlıkları önleyebileceği düşünülmektedir (62).

2.4.2. Psikomotor Gelişim

Psikomotor gelişim harekete bağlı davranışlardaki değişiklikler olarak ifade edilebilir. Vücut kontrolü, vücut koordinasyonu, sinir ve kas sistemlerinin gelişimini ifade eden psikomotor gelişim, kalıtsal olmayan çevresel faktörlere bağlı olarak psikomotor öğrenmeler sonucu gerçekleşir (63, 64). Psikomotor gelişim, beden eğitimi ve spora katılım ile desteklenebilmekte ve buna paralel olarak kaslardaki verimlilik ve güç düzeyi artmaktadır (65).

2.4.3. Zihinsel Gelişim

Beden eğitimi bireyin öğrenmesini ve akademik başarısını olumlu olarak etkilemektedir. Bireylerin öğrenme ilgisi, muhakeme becerisi, öz-disiplin gibi becerileri geliştirmelerine ayrıca hedef belirleme ve bu hedeflere ulaşmada cesaretlenmelerine katkıda bulunmaktadır (66, 67, 68, 69). Diğer yandan öğrencilerin öğrenme faaliyetleri içerisinde yer alan çalışmalara fiziksel aktivitelerle birlikte katıldıklarında öğrenmelerinin hızlı bir şekilde gerçekleştiği ve farklı tecrübeler edindikleri bilinmektedir (70). Beden eğitimi sonucunda kazanılan beceriler aynı zamanda öğrenilmektedir. Yani birey hareket etmeyi öğrenirken, birçok zihinsel beceriyi de öğrenmektedir (71). Birey öğrenme sürecinde yer alan algılama, düşünme, depolama, model alma, karar verme, problem çözme gibi çeşitli zihinsel becerileri kazanmaktadır. Bununla birlikte öğrenciler beden eğitimi vasıtasıyla kendilerinin zayıf ve güçlü yönlerini daha iyi tanıma imkanı bulurlar (72).

2.4.4. Duygusal ve Sosyal Gelişim

Beden eğitimi ve spor etkinlikleri toplumsal birer deneyimdir. Bu tür etkinliklerde bireyler hareketleri kullanarak duygularını ifade etme imkanı bulurlar (49). Beden eğitimi etkinlikleri bireylerin saldırganlık, öfke, kıskançlık gibi duygularına boşalım sağlar ve bireyler bu duygularını kontrol etmeyi öğrenirler. Bununla birlikte bireylerin başarılı olma ihtiyacını karşılayarak kendilerine güven duymalarına olanak sağlar (44). Beden eğitimi ve spor, duyuşsal öğretim hedefleri ön plana alındığında mutlu olmayı, dostluğu, takdir etmeyi ve takdir edilmeyi, işbirliği içinde olmayı, kendine güven duygusunu elde etmek için etkin bir rol oynamakta ve eğitim amaçlarına ulaşmayı sağlamaktadır (64). Beden eğitimi ve spor etkinliklerine

katılım bireyin bedensel ve ruhsal açıdan güçlenmesine katkı sağlamakta olup, bu durum bireyin irade gelişimini desteklemektedir. Ayrıca beden eğitimi ve spor etkinlikleri sayesinde bireyin grup çalışmalarında dayanışma becerisi gelişmekte, birey toplum üyeliği kazanarak sosyalleşmekte (60), kendine güven duyma, güçlü olma duygusu edinme, haksızlıklara karşı çıkma, hak arama, başkalarının haklarına saygı duyma, kazandığında sevinebilme, kaybetmeyi kabullenebilme, kurallara uyma gibi toplumsal değerleri de kazanmakta (71) ve toplumsal bir kişilik yapısına kavuşmaktadır. Kısaca beden eğitimi etkinlikleri çocukların duygusal gelişimlerine katkıda bulunur (73).

2.5. Sportmenlik

Sporcuların kişilikleri ve sportmence davranışlar sürekli tartışılmaktadır. Etik veya ahlâkî davranış olarak da tabir edilen sportmence davranışın tartışmaları tipik olarak özet değer yargılarını veya kanıt ve teorilerden ziyade fikirleri yansıtır. Sportmenlik, sporcu erkek ya da sporcu kadından beklenen davranışlar olarak açıklanabilir. Sportmenliğin tanımı; “kaybedebilen ya da şikâyet etmeden mağlup olabilen, kural dışı davranışlarla kazanmayan ve rakibine iyilik, cömertlik ve nezaketle davranan kişi” olarak da yapılır. Sportmenlik, samimiyet, cesaret, sabır, kendini kontrol, kendine güven, küçümsememek, başkalarının fikirlerine ve doğrularına saygı duyma, kibarlık, incelik, iyilik, asillik, onurluluk, ortaklık ve cömertlik gibi özellikleri barındırır. Sportmenliğin amaçlarında oyunun tansiyonunu yükseltmekten çok düşürmek vardır (74). Sportmenlikte karşı rakibe işbirliğin bir parçası olarak davranılır ve yarışmanın amacı sporcuların becerilerinin karşılaştırılmasıdır. Katılımcıların yani sporcuların kendilerine haksız kazanç sağlayan hakem hatalarını

kabul edip etmemeye de karar vermeleri gerekir. Çünkü bu kararlar hakem düdüğünden çok kuralların yanlış olarak uygulanmasıdır (75). Gerçekte yarışmanın tansiyonu arttığında ve kazanmak önemli olduğunda sportmenlik daha da önem kazanmaktadır. Kısaca, sportmenlik başarı stratejilerinde etik davranışların seçilmesini gerektirir. 1926'da, çocukluk oyunlarından uluslararası maçlara kadar hayatın tüm bakış açılarıyla ilgili olarak sportmenliğin ilkelerini yaymak için kurulan Uluslararası Sportmenlik Birliği sekiz adet kural koymuştur.

Bunlar şöyledir; (76)

- i. Kurallara uyun.
- ii. Takım arkadaşlarınıza bağlı kalın
- iii. Kendinizi zinde tutun
- iv. Öfkenizi kontrol edin
- v. Oyununuzu şiddetten uzak tutun
- vi. Kazandığınızda övünmeyin
- vii. Mağlubiyette yıkılmayın
- viii. Sağlıklı bir vücut için sağlam ruhlu ve açık fikirli olun.

Entzion 1991 yılında öğrencilerine sportmenliğin anlamını sormuş ve şu cevapları almıştır ; (77)

- i. Kimseye herhangi bir zarar vermeyen,

- ii. Hata yaptığında takım arkadaşlarına bağırmayan,
- iii. Hile yapmayan,
- iv. Kaybettiğinde ağlamayan,
- v. Kaybettiğinde çeşitli bahane bulmayan,
- vi. Birinci olmaya çalışan,
- vii. İnsanlara iyi olmadığını söylemeyen,
- viii. Övünmeyen,
- ix. Kimseye vurmayan.

Bazı çalışmalar, spora katılımın yardımlaşma ve paylaşma gibi davranışları azaltırken saldırganlık ve zararlı davranışları arttırdığını belirtmektedir. Antrenörlerin oyunculara odaklanmaktan ziyade kazanmaya odaklandıkları belirtilmektedir. Gençlere antrenörlük yapanların, çocuklara ahlâkî ve sportmence davranışları öğretmek üzere eğitilmiş olmaları gerekirken antrenörlerin büyük çoğunluğu bu davranışları sporcularına öğretmemekte hatta yetersiz sportmenlik sergilemektedirler. Sporun, sporcuların sosyal becerilerini geliştirmesinde de önemli bir rolü vardır dolayısıyla antrenörlerin sporcuların bu davranışlarını geliştirmesinde önemli rolü vardır. Sportmenlik, spordaki ahlâkî bir davranıştır. Her iki cinsiyetin enerjik rekabetçi oyunlarda ne yapması değil, nasıl yapması gerektiğiyle ilgilidir. Bir sporcunun rakibini yanlışlıkla yere düşürdükten sonra ona elini uzatıp iyi olup olmadığını sorması, antrenörlerin zaman çalmaya yönelik hareketleri yapmamaları için oyuncularını uyarması, sporcuların yanlış çalınan düdüklere düzeltmeleri,

sporcuların rakibin güvenliğini ve sağlığını düşünerek davranması, kurallara katı bir şekilde uyulması sportmence davranışların örnekleri olarak sayılabilir (78). Profesyonel bir futbolcuya göre iyi sportmenlik, oyuncunun rakibine maçtan önce, maç içinde, molalarda ve maçtan sonra nasıl davrandığıyla ilgilidir. İyi sportmenler rakibinin elini maçtan önce ve sonra sıkırlar, rakip oyuncuyu iyi bir vuruştan sonra tebrik eder; kurallara uyar; mütevazice kazanır ve kaybederken önemsemez; rakibine argo konuşmaz; oyuna değer verir ve dürüstçe oynamanın ne demek olduğunu bilir (79). Sportmen; iyi ahlaklı, asil, heyecanlı, saygı duyan, topluma yararlı, bileği ve yüreği güçlü yurtseverdir. Gerçek sportmen, beden ve ruhen kendisini geliştirmiş insandır. Haklıya hakkını teslim etmesini bilir. Çeşitli hile ve desiselerle gelecek galibiyeti kabullenmez ve iyi niyetli bir mücadelede yenilginin de şerefli bir olay olduğuna inanır (80). Kazandığında az övünmek, iyi olmak, nazikçe sevinmek kaybederken kendine hakim olmak, kabullenmek ve susmak sportmenliğin erdemleridir. Sportif erdem ve sportmenliği mücadelecilerde sporlarda nazikçe oynamak olarak varsaymak büyük bir hata olur. Doğrusu kendi en iyisini yapmaya çalışan rakibe saygı göstermektir. Sportmenlik sporun içinde tavsiye edilen davranışlarla ilişkilidir ve bazen dürüst ve güvenilir şekilde yarışmayı hayatın diğer alanlarına uygular (81).

Arnold'a göre sportmenlikle ilgili üç farklı görüş vardır:

- i. Sosyal birliğin şekli olarak sportmenlik
- ii. Eğlencenin teşviki anlamında sportmenlik
- iii. Fedakârlık şekli olarak sportmenlik (82).

Birtakım görüşlere göre sportif erdem de denen sosyal birlik olarak sportmenlikte, sporcular spor geleneklerini, alışkanlıklarını ve eğilimlerini korumayı kabul etmişlerdir. Kurallara göre oynamak topluluğun ve dostluğun gelişmesine yardımcı olur. Oyunda kazanmak ve kaybetmek önemli değil, oyunun nasıl oynandığı önemlidir. İkinci görüş etimolojiktir. Spor zevk ve eğlenceyi amaçlarken bunun aksine rekabetçi sporlar zafere giderken çalışmayı, özveriyi ve yoğunluğu amaçlar. Bu doğrultuda sportmenlik bir çeşit adalettir ve amacında eğlenmek vardır. Sporun ruhu oyun ile bağdaşmalıdır ve oyun zevk olmaktan çıkmamalıdır. Bu görüş gerçekte faydacılığın bir türüdür. Sportmenliğin fedakârlık olduğu üçüncü görüş, dürüstlük ve adalet hesabına yapılan hareketleri aşar. Buradaki asıl motivasyon başkası için endişelenmektir. Rakibe saygı göstermek, gerektiğinde ona yardım etmek, alkışlanacak davranışlar sergilemek önemlidir. Bu görüş Kant'ın deontolojik ahlâkına yakınlık gösterir fakat her şey için sorumluluk ve adalet amaç değildir. Amaç değerinin iyiliğidir (83). Sportmenlik, sporun amaçlarının gelişmesine yardımcı olan bir eğilimdir. Amacı eğlenmeyi arttırmaktır. Sportif dürüst bir yarışmada sportmenlik değerlerine işbirlikçi partnerler olarak davranmayı gerektirir (84).

2.6. Sorumluluk

Sorumluluk: Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet (85).

Sorumluluk, kişinin kendi davranışlarının veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın farkında olması ve bu davranışların, durumların sonuçlarını ahlâki ve yasal boyutta üstlenmesidir (86).

2.6.1. Sorumluluk Duygusu

Sorumluluk duygusu, insanları problemleri daha çabuk anlar ve bu problemleri çözme ihtiyacını daha şiddetli hisseder duruma getirir. Özellikle sosyal ve bireysel problemlerin çözümü daha çok başkalarına karşı sorumlu olmayı kabul etmeye ve onları anlamaya bağlıdır. Bir kişiye ya da gruba yönelen duygu akımı, problemi büyütür ya da küçültür. Bir kimsenin olumlu anlamda başka birini etkilemek için kendi davranışını düşünmesi, ileri düzeyde bir olgunluğa işaretler ve sosyal problemlerin çözümünün en hassas ve önemli yönüdür (87). İnsanın sorumlu tutulmaması halinde, kanun, buyruk ve yasakların hiçbir anlam ve önemi kalmamaktadır (88).

Türkçe’de “sor-mak” fiilinden türetilerek oluşturulmuş yeni bir kelime olan sorumluluk, “uyulması gereken bir kurala aykırı davranışın hesabını verme, işlenmiş bir suçun gerektirdiği cezayı çekme ve kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi” gibi anlamlara gelmektedir (89).

2.6.2. Bireysel ve Sosyal Sorumluluk

Sorumluluk yaşamda edinilen en önemli değerlerden biridir ve bireylerin hayatlarının her alanında yerine getirmesi gereken önemli bir görevlerdir. Sorumlulukla ilgili alan yazın incelendiğinde, bireysel ve sosyal sorumluluk kavramı ile ilgili çok değişik tanımların yapıldığı görülmektedir.

Bireysel sorumluluk, kişinin kendisine yönelik sorumluluğu olarak “kişinin kendi benliğine ve kendi bedenine yönelik sorumluluğu” şeklinde incelenmektedir (90). Bireysel sorumluluk kendi benliğinde, sağlıklı ilişkiler geliştirmeyi, üretken ve

yararlı olmayı, cesaret ve özgüveni gerektirir. Bireysel sorumluluk kişinin kendi hatalarını kabul etmesi ve hatalarını doğru bir şekilde değiştirmesini gerektirir. Kendi bedenine yönelik sorumluluk, bireyin öz-bakım becerilerini geliştirmesi, yerine getirmesidir, böylece öz-saygının yolu da açılmış olur. Gerçek bireysel sorumluluk kişinin kendisi, ailesi, komşusu ve toplumu için doğru olanı yapmaya dayanır.

Sosyal sorumluluk kavramını oluşturan “sosyal” ve “sorumluluk” kelimelerinin sözlük anlamlarına bakıldığında; sosyal “toplumla ilgili, toplumsal”; sorumluluk ise “bir kimsenin kendisinin ya da başkalarının davranışları için bir kimseye ya da bir yetkiliye hesap verme ve bu davranışların doğurabileceği sonuçlara katlanmayı kabul etme zorunluluğu” olarak tanımlanmaktadır (91, 92). Sosyal sorumluluğu “Davranışların güvenilir, sorumlu, sadık gibi sınıflamalarını yansıtan tutum elemanlarının bileşimi” olarak tanımlamış. sosyal sorumluluğun bireyin “yardımcı kişiliğinde temel bir öge” olduğunu ve sosyal sorumluluk ölçümlerinin olumlu sosyal davranış ölçümleriyle deneysel olarak ilişkili bulunduğunu ifade etmiştir (93). Sosyal sorumluluk sahibi insanların toplumda övgüye değer özelliklerden çoğuna sahip oldukları düşünülmektedir. Bireysel ve Sosyal sorumlu davranış bir karşılık söz konusu olmadığında bile ortaya çıkar. Toplumsal olarak sorumlu kişi, diğerlerinden hiçbir çıkar beklentisi olmadığında bile yardım etmeye eğilimlidir. Bu yönde bir çaba kişinin iç standartları, yani kişilik özellikleri ile açıklanmaktadır, bireysel ve sosyal sorumlu birey gönüllü ve kendi davranışlarının sonuçlarını kabul etmeye hazırdır (94). Ayrıca, güvenilir ve toplumun yükümlülüklerine duyarlıdır. Bireysel ve sosyal sorumlu bireylerin yardım edici davranışlarda bulunurken, işin maddi getirisinden çok manevi boyutuyla ilgilendiklerini; bu getirinin onlar için daha doyurucu olduğunu belirtmiştir (95).

Sosyal sorumluluğun kapsamı, toplumdan topluma ya da kişiden kişiye değişebilir. Bir birey veya toplum için sorumluluk alanına giren bir davranış, başka yer ve koşullardaki birey ya da toplum için sosyal sorumluluk alanı dışında kalabilir. Bu durum, sosyal sorumluluk uygulaması açısından zorluklar doğurur. Bu nedenle sosyal sorumluluklar belirlenirken hangi yer ve zamanda ve ne gibi koşullar altındaki sosyal sorumluluklardan bahsedildiği açıkça belirtilmelidir (96). Genel olarak sorumluluğu arttırıcı çabaların içinde kişinin kendisine ve başkalarına yönelik sorumluluğu tartışılırken, kendi haklarına ve başkalarının haklarına saygı da tartışılır. Bu haklar tartışılırken kişisel haklar, insan hakları, başkalarına saygı, başkalarının yaşamını kolaylaştırma, başkalarına yardım etme, hoşgörü, kişisel sınırlara saygı, kendi yaşamını kontrol etme gibi konular ele alınmaktadır (97).

Sosyal sorumluluk, sadece kurumsal olmayan kurallar ve içinde bulunduğu ve ilişkisi olduğu toplum ve geniş anlamda tüm topluma ait kurallara bağlılığı değil; çevreye yarar getirebilecek etkinlikler içinde yer almayı da gerektirmektedir. Kişinin vergi ödeme, hayvanları-evsizleri-yetimleri-yaşlıları-çocukları koruma, toplumsal kurallara uyma gibi davranışları örnek olarak verilebilir. Bu bağlamda sosyal sorumluluk, diğer bireylerin ve tüm dünyanın iyiliği için kişisel yatırım yapmaktır (98). İnsanlardan sorumluluklarını yerine getirmesi beklenir, insanlar bu durum için tercih yapabilir; fakat kişi verilen bir görevi yerine getirmiyorsa o görevden sorumlu tutulur. Sorumlulukta başlıca iki kavram bulunmaktadır: Bunlardan birincisi “beklenen davranış”, diğeri ise bir şeyi yapmak veya yapmamak yolundaki “tercih”tir (99).

1). Beklenen davranış: Bir kimseden beklenen davranışla sergilediği gerçek davranışı arasında farklılık varsa kişi bu farklılığın derecelerine göre sorumlu tutulur,

beklenenden daha kötü davranışları sergilediğinde de yaptığının cezasını ödemek durumunda kalır.

2). Tercih: İnsanın tercih yapması için sadece birden fazla seçeneğinin bulunması yeterli değildir. İnsanın bu seçeneklerden istediğini yapabilecek durumda iken, bekleneni yapmak yerine beklenmeyeni yapması, istediği davranışı tercih ettiğinin bir göstergesidir.

2.6.3. Sorumluluk Niçin Gereklidir

İnsanın, çevresine uyum sağlaması ve yaşamını devam ettirmesi için birtakım şartlara uyması ve bu şartların gerektirdiği sorumlulukları yerine getirmesi gerekmektedir. Çünkü insanların zorunlu olan ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve hayatlarını devam ettirebilmesi için başka insanlara ihtiyaçları vardır. İnsanların bir toplum içinde hayatlarını düzenli ve ahenkli bir şekilde sürdürebilmeleri için birbirlerine karşı daha çok anlayış göstermek ve yüklenmiş oldukları görev ve sorumlulukları yerine getirmek mecburiyetleri vardır. Her şeyden önce insan kendisine karşı olan sorumluluğunun şuuruna vararak bundan sonra da içinde bulunmuş olduğu çevresine karşı nelerden sorumlu olduğunu bilmelidir. Bu tür bir sorumluluk anlayışı insanlara yaşatılmaya çalışıldığı takdirde ideal bir toplum oluşturulabilir (100). Sorumluluk erken çocukluk dönemlerinden başlayarak çocuğun yaşına, cinsiyetine ve gelişim düzeyine elverişli görevler vermekle oluşur. Çocuğun çorbasını yalnız başına içmesine fırsat vermek, oyuncaklarını toplamasını beklemek, kendi odasında ve kendi yatağında yatmasına ortam hazırlamak, yaşına ve cinsiyetine göre sofranın hazırlığı yahut araba temizliği gibi konularda onun yardımını beklemek “sorumluluk” konusunda çocuğu cesaretlendirici ve destekleyici bir ortam sağlar.

Böyle bir ortam çocuğun kendi kendine yetmesine ve kendini yönetmesine fırsat vereceğinden onun kendisine olan güvenini de artıracaktır (101). Sorumluluk alma becerilerini ev ortamında geliştirme fırsatı bulamayan çocukların, üzerine düşen görevlerin farkında olmayan ve onları yerine getirmek istemeyen, sürekli başkalarına yük olan, hatalarında hep başkalarını suçlayan davranış yapılarına sahip olduklarını; kendi duygu ve düşüncelerinin arkasında durmayan, başkalarının haklarına, duygu, düşünce ve davranışlarına karşı saygısız olan kendi görevlerini yerine getirmediği gibi başkalarına karşı olan görevlerini de yerine getirmeyen, uyumsuz, tembel, bencil, istenmeyen kişiler olduklarını belirtir (102). Sorumluluk alma becerilerine fırsat verilmiş çocuklar ise; “Üstüne düşen görevleri kendi başlarına yapan, yaptığı hatalardan kendini sorumlu tutan ve başkasını suçlamayan, hak etmediklerine sahip olmak istemeyen, başkalarının haklarına, duygu ve düşüncelerine karşı saygılı olan, mutlu, uyumlu, çalışkan ve başarılı çocuklar” olarak tarif edilmiştir (102).

Sorumluluk sahibi kişiler, yaşamla uyum sağlayan, başkaları ile uyumlu ilişkiler geliştiren, mutlu, kendilerine ve başkalarına karşı sorumluluklarını dengeli olarak yerine getiren kişilerdir. Anne-baba ve öğretmenler, çocukların sorumluluk sahibi olarak hayatlarında uyumlu yaşayabilmeleri için onlara sorumluluğu öğretmenin yollarını aramaktalar, fakat sorumluluğu öğretirken zorlama yolunu da kullanmaktadırlar. Çocuklarda bir zorlama sonucu benimsenen işler, sorumluluk duygusunun kazanılmasında hiçbir olumlu etki oluşturmamaktadır. Bu işlerin yaptırılmasında gösterilecek aşırı zorlamayla anne-babaya itaat eden çocuklar sağlansa bile, bu durum kişiliğin oluşum ve gelişiminde olumsuz etkiler yaratabilir (103). Çocuklar sorumluluk duygusuyla dünyaya gelmezler; ancak sorumluluk sahibi olmayı öğrenebilirler. Kişiliğin oluşumunda ve gelişiminde sorumlu davranış

geliştirebilmek için birtakım kaideler ve kurallar vardır. Bunun için ister eğitimci, isterse anne-baba olunsun çocukla arkadaş olunması, içinde bulunulan anla uğraşılması, değer yargılarının yorumlanması, yeni bir davranış kazandırmaya yönlendirilmesi, çocuğun plânlarını uygulamasına imkan verilmesi, bahanelerden uzaklaşmasının sağlanması, cezaya yer verilmemesi ve sürekli mücadele edilmenin bir davranış kalıbı haline getirilmesi gerekmektedir (104).

2.6.4. Sorumluluk Davranışları ve Öğrencilere Kazandırılması

Ferdin içinde yaşadığı toplumun bir üyesi haline gelmesi, toplumun bir parçası olduğunun bilincine varması ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmesi ferdin toplumsal yaşamda gerekli olan sosyal becerileri kazanması ile olanaklıdır. Öğrencilerde sosyal becerilerin kazandırılması, pekiştirilmesi ve bu becerilerin değişik ortamlarda uygulamaya dönüştürülmesi okulların önemli görevleri arasında yer almaktadır (105). Dolayısıyla okul, sorumluluk davranışlarını kazandırmada eğitimin devamı ve tamamlayıcısı olarak aileden sonra gelen en önemli kurumdur. Ancak “okul, aile gibi tabii bir kuruluş olmaktan ziyade belli amaçları gerçekleştirmek üzere meydana getirilmiş sosyal bir teşekküldür (106). Ayrıca okul, aileden gelen çeşitli eksiklik ve yanlışlıkları da düzeltmekle sorumludur. Bu nedenle okul ve öğretmenin sorumlulukları çok büyüktür (107). Okullarda eğitim verilirken öğrencilerde sorumluluk duygusunun yaşatılması ve kazandırılması hedeflenir. Eğitimin amacı, bir toplumun gelecekteki nesillerinin kendilerinden daha müreffeh ve daha mutlu bir şekilde hayatlarını devam ettirebilmeleri için nasıl ve ne gibi şartlar altında hareket edeceklerini onlara öğretmektir (108). Eğitimin amaçları doğrultusunda okullar, bir taraftan öğrencilere ahlaki rol ve sorumluluklarının

gerektirdiği davranışları öğretirken, diğer taraftan onların bu rollerinin bir kısmını yaparak, yaşayarak uygulayabilmelerine imkân sağlar. Böylece toplumla uyumlu, işbirliği duygusuna sahip, hak ve sorumluluklarının sınırını iyi bilen ve ona göre davranan bireylerin yetişmesi sağlanır (109). Sosyal sorumlu davranış gelişimi, sadece bireysel öğrenci için değil, bütün okul topluluğu için faydalıdır. Eğer öğrenciler birbirlerine saygı ve önem gösterirlerse, okulda barışçıl yollarla sorunları ve çatışmaları çözmeye, şiddet, zorbalık ve taciz olaylarının önemli ölçüde azalmasında etkisi olacaktır. Araştırmalar zorbalık davranışları sergileyen çocukların sınıfta özensiz olma eğiliminde olduklarını ve zayıf sosyal etkileşimde bulduklarını göstermiştir (110). Çocukluk döneminde bu zorbalık davranışı ergenliğin sonunda ve erişkinlikten sonra suçluluğunun en belirleyici faktörü olabilir (111). Bunun yanı sıra, zorba ve onların mağdurları akranlarına göre daha kötü akademik konuma sahip olmaktadır (112). Bu bulgular, bireysel ve sosyal davranış değişiklikleri ile okul ortamının iyileştirilmesinin önemini vurgular. Pozitif anlamda bireysel ve sosyal sorumluluk davranışlarındaki değişiklikler tüm okul iklimini iyileştirerek güvenli ve kapsayıcı bir ortamda en yüksek eğitim seviyesine ulaşmayı öğrencilere sağlayacaktır. Aynı zamanda, okul ortamının ötesine uzanan bireysel ve sosyal sorumluluk davranışlarına ve faydalarına dikkat çekmek gerekir (113). On yaşındaki çocuğun başkalarının durumlarına karşı sempati duymaya başlayabilir olduğunu bulmuştur. Bu yaşta ki çocuklar bir üçüncü kişinin bakış açısını alabilir ve kişisel eylem için bu perspektifi kullanabilir. Böylece, çocuklar ilkokuldan sonraki yıllarda insan hakları ve sosyal adaletsizlik konularını yansıtmak ve önemsemek için bilişsel kapasiteye sahip olacaklardır. Sonraki yıllarda gelişmiş sorgulama için temel oluştururken, yeteneklerin yerel düzeyde küresel sorunlarla ilgili ve bilgilenme

hakkında kademeli gelişimini önermektedirler. Onlar, öğrencilerin kararlar vermelerini sağlayan grup tartışmaları ve rol yapma faaliyetleri gibi sosyal eylemleri yaptırırken, öğretmenlerin ilköğretim öğrencilerine küresel sorunları tanıtılmalarını önermektedirler. Etkili öğretim stratejileri ve öğrenme faaliyetleri çocuklara çeşitli durumlarda insanlarla birlikte değerli olan empati kurma deneyimi sağlayabilir. Bu nedenle, öğrencilere tecrübe edinmek, öğrenme fırsatları vermek ve daha karmaşık ulusal ve küresel konuları tartışmak, sosyal meseleler, bireysel ve sosyal sorumluluk davranışlarının gelişimini teşvikte yardımcı olabilir (114).

2.7. Lise ve Ortaokul Çağı Öğrencilerin Gelişim Özellikleri

Okullar ergenlerin gelişimine büyük etki ederler. Okulda sadece arkadaşlıklar kurulmaz, bunun yanında toplum daha karmaşık olaylar halini alır ve yeteneklerin farkına varılması ve iş için eğitim önem kazanmaktadır. Bu nedenle sosyal bir kurum olarak okulun önemi artmaya devam etmektedir. Ergenin özellikle okul yaşantılarının, dolayısıyla okula karşı tutumlarının olumlu olması, onun kendini olumlu algılamasında, kendini kabulde yani kimlik duygusu geliştirmesinde etkili olmaktadır (115). Çocuğun özellikle kişiliğinin oluşmaya başladığı ergenlik döneminde (11-16 yaş) anne-baba desteğine çok ihtiyacı vardır. Ergenlik döneminde ergenin en önemli doğal çevresi ailesidir. Ancak aile ile yaşanan çatışmalarının en çok olduğu dönem de ergenlik dönemidir. Aile içi çatışmalar genellikle 11 yaş civarında başlamakta ve 15-17 yaşlarında en yüksek düzeye ulaşmakta, dönemin sonunda ergen çevresi ile tekrar iyi ilişkiler kurabilmektedir. Eğitim programı geniş bir perspektif içinde ele alındığında tüm okul içi ve okul dışı etkinlikleri kapsamaktadır. Bu yönüyle ödev ve görevler öğretim programlarında verilen bilgi

kategorilerinin öğrenci tarafından pekiştirilmesini sağlamaktadır. Burada önemli olan, öğrencilere eğitim programı çerçevesinde, gelişim düzeylerine uygun ve gereksinimlerini karşılayacak şekilde ödevlerin verilmesidir. Bu durumda okul ortamında istenmedik davranışların neden olduğu disiplin olaylarına bakıldığında erinlikte en üst düzeye çıktığı gözlenebilmektedir. Burada ergenin ahlak gelişiminde vicdan, kendisinin düşünce ve davranışlarını denetleme yeterliği ön plana çıkmaktadır (115).

Gelişim, sadece ölçümlerle açıklanamayan, birçok yapı ve işlevi bütünleştiren karmaşık bir olgudur. Yapılan gözlem ve araştırmalar, belli gelişim dönemlerinde çocuklarda ortak olan eğilim ve davranış kalıplarının mevcut olduğunu ortaya koymaktadır (116). İnsan çevresiyle etkileşim içerisinde gelişimini sürdürür ve kendine has bir kişilik kazanır. Bireyin kişilik özellikleri yaşantılarla oluşur. Birey hayatı boyunca öğrenme ve gelişme içindedir (117). Sosyalleşme, insan yavrusunun toplumun bir üyesi haline gelmesidir. Toplumda birbirlerine çok büyük benzerlikleri olan, aynı zamanda özlerinde farklılıkları da barındıran bireyler oluşmaktadır. Sosyalleşmede çevrenin çocuk üzerindeki etkileri söz konusudur. Çocuğun kalıtsal özelliğinin de etkisiyle çevre onu, o da çevreyi etkilemektedir. Sosyal psikologlar sosyalleşme yerine sosyal gelişim kavramlarını kullanmaktadırlar (118). Sosyal gelişim konuları iki grupta toplanmaktadır: 1-Kişilik (benlik) gelişimi (Cinsiyet rolleri, bağımlılık, bağımsızlık, başarı güdüsü, saldırganlık) 2-Bilişsel gelişim (Öğrenme, zekâ, düşünme, algı vb.) (118).

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmamızın evrenini Iğdır ili merkezindeki Cumhuriyet Ortaokulu, Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu, İMKB Anadolu Lisesi, Nene Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencileri oluşturdu. Araştırmamızın örneklemini ise 2018-2019 eğitim öğretim yılında Iğdır ili merkezindeki Cumhuriyet Ortaokulu, Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu, İMKB Anadolu Lisesi, Nene Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi olmak üzere toplam 441 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre 55.1'i kız ve 44.9'u erkek, sınıflarına göre 21.8'i 5. sınıf, 28.4'ü 6. sınıf, 27.2'si 7. sınıf ve 22.6'sı 8. Sınıf. Lise öğrencilerinin ise 65.7'si kız ve 34.3'ü erkek, sınıflarına göre 27.3'ü 9. sınıf, 23.2'si 10. sınıf, 25.8'i 11. sınıf ve 23.7'si 12. sınıftan oluşmaktadır.

3.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada Koç (2013) tarafından geliştirilen "Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeği (BEDSDÖ)" kullanılmıştır (119). Ölçek 11 maddeli "Negatif Davranışlarından Kaçınma (NDK)" faktörü (3, 5, 6, 8, 10, 13, 15, 17, 18, 20, 22) ve 11 maddeli "Pozitif Davranışlar Sergileme (PDS)" faktöründen (1, 2, 4, 7, 9, 11, 12, 14, 16, 19, 21) olmak üzere toplam 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin toplamından elde edilen puan "Toplam Sportmenlik (TS)" olarak değerlendirildi. Diğer veri toplama aracı; Özen (2013) tarafından geliştirilmiş olan "Sorumluluk Duygu ve Davranışı Ölçeği (SDDÖ)" (120) kullanılmıştır. "Sorumluluk Duygu ve Davranışı Ölçeği" (SDDÖ) 18 maddeden oluşan araştırma anketi 4 seçenekten oluşmaktadır sırasıyla seçenekler; (olumludan olumsuz doğru) her zaman, sıklıkla,

çok nadir, hiçbir zaman anket olumludan olumsuzu doğru 4, 3, 2, 1 puan üzerinden değerlendirilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

2018-2019 eğitim-öğretim yılında örnekleme Iğdır ili merkezindeki Cumhuriyet Ortaokulu, Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu, İMKB Anadolu Lisesi, Nene Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencileri olmak üzere "Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (BEDSDÖ)" (119) ile "Sorumluluk Duygu ve Davranışı Ölçeği (SDDÖ)" (120). Sınıf, cinsiyet gibi sorulara da yanıt aranan anket kullanıldı. Doğru ve eksiksiz olarak doldurulan anketler değerlendirmeye alınmıştır.

3.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

Elde edilen veriler SPSS 25.0 for WİNDOWS istatistik paket programında analiz edildi. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri ile ölçeklere ait tanımlayıcı istatistikler uygulandıktan sonra veri setinin dağılımı incelendi. Kline, (2005)'e göre; ölçeklerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,5 - +3,00 sınırları içerisinde olması halinde verilerin normal dağılım göstereceği vurgulanmaktadır (121). Verilerin normal dağıldıkları ancak çoklu gruplarda homojenlik olmadığı tespit edildi. Bu nedenle ikili grup karşılaştırmalarında Independent Student T testi, çoklu grup karşılaştırmalarında ise Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile birlikte farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Tamhane's T2 testleri kullanıldı. Sportmenlik ve sorumluluk ölçekleri arasındaki ilişki ise Bivariate Pearson korelasyon testi uygulandı. Tüm sonuçlar .05 ve .01 anlamlılık düzeylerinde yorumlandı.

3.5. Sınırlılıklar

Araştırma grubu; 2018–2019 eğitim ve öğretim yılı güz döneminde Iğdır ili merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bulunan, 2 ortaokul ve 2 lisede eğitim ve öğretime devam eden toplam 441 öğrenciyle oluşturulmasından dolayı sonuçların genellenebilirliği benzer gruplarla sınırlıdır.

4. BULGULAR

Tablo 1. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Demografik Özellikleri

Okul Türü	Değişken	Grup	f	%
Ortaokul	Cinsiyet	Kız	134	55.1
		Erkek	109	44.9
	Sınıf	5. Sınıf	53	21.8
		6. Sınıf	69	28.4
		7. Sınıf	66	27.2
		8. Sınıf	55	22.6
	Toplam		243	100
	Lise	Cinsiyet	Kız	130
Erkek			68	34.3
Sınıf		9. Sınıf	54	27.3
		10. Sınıf	46	23.2
		11. Sınıf	51	25.8
		12. Sınıf	47	23.7
Toplam		198	100	

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre 55.1'i kız ve 44.9'u erkek, sınıflarına göre 21.8'i 5. sınıf, 28.4'ü 6. sınıf, 27.2'si 7. sınıf ve 22.6'sı 8. Sınıf. Lise öğrencilerinin ise 65.7'si kız ve 34.3'ü erkek, sınıflarına göre 27.3'ü 9. sınıf, 23.2'si 10. sınıf, 25.8'ı 11. sınıf ve 23.7'si 12. sınıf oldukları görülmektedir.

Tablo 2. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sportmenlik ve Sorumluluk Ölçek Puanları Ortalama Değerleri

Okul Türü	Ölçek Faktörü	N	Minimum	Maksimum	X	ss
Ortaokul	<i>Pozitif Davranış Sergileme</i>	243	19	55	44.14	8.352
	<i>Negatif Davranıştan Kaçınma</i>	243	24	55	46.76	7.750
	<i>Toplam Sportmenlik</i>	243	56	110	90.89	14.361
	<i>Sorumluluk Duyma</i>	243	31	72	61.64	7.923
	<i>Sorumlu Davranma</i>	243	23	72	59.33	8.599
Lise	<i>Pozitif Davranış Sergileme</i>	198	11	55	44.18	8.853
	<i>Negatif Davranıştan Kaçınma</i>	198	11	55	46.14	8.195
	<i>Toplam Sportmenlik</i>	198	38	110	90.31	14.419
	<i>Sorumluluk Duyma</i>	198	18	72	62.47	9.504
	<i>Sorumlu Davranma</i>	198	18	72	60.04	9.809

Tablo 3. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sportmenlik ve Sorumluluk Ölçeklerinin güvenilirlik analizi sonuçları

Okul Türü	Ölçek Faktörü	Cronbach's Alpha
Ortaokul	<i>Pozitif Davranış Sergileme</i>	.808
	<i>Negatif Davranıştan Kaçınma</i>	.804
	<i>Toplam Sportmenlik</i>	.871
	<i>Sorumluluk Duyma</i>	.841
	<i>Sorumlu Davranma</i>	.876
	Lise	<i>Pozitif Davranış Sergileme</i>
<i>Negatif Davranıştan Kaçınma</i>		.818
<i>Toplam Sportmenlik</i>		.865
<i>Sorumluluk Duyma</i>		.904
<i>Sorumlu Davranma</i>		.911

Tablo 3 incelendiğinde hem ortaokul hem de lise öğrencilerinin sportmenlik ve sorumluluk ölçeklerinin çok yüksek düzeylerde güvenilirliğe sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Ortaokul Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Sportmenlik Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek Faktörü	Cinsiyet	N	X	ss	t	p
<i>Pozitif Davranış Sergileme</i>	Kız	134	46.14	7.416	4.298	.000**
	Erkek	109	41.67	7.416		
<i>Negatif Davranıştan Kaçınma</i>	Kız	134	48.72	7.416	4.543	.000**
	Erkek	109	44.35	7.416		
<i>Toplam Sportmenlik</i>	Kız	134	94.86	7.416	5.004	.000**
	Erkek	109	86.02	7.416		

**p<.01

Tablo 4 incelendiğinde, kız ortaokul öğrencilerinin pozitif davranış sergileme, negatif davranıştan kaçınma faktörleri ile toplam sportmenlik puanlarının erkek öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Ortaokul Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Sorumluluk Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek Faktörü	Cinsiyet	N	X	ss	t	p
<i>Sorumluluk Duyma</i>	Kız	134	63.16	7.416	3.402	.001**
	Erkek	109	59.76	7.416		
<i>Sorumlu Davranma</i>	Kız	134	61.30	7.416	4.085	.000**
	Erkek	109	56.91	7.416		

**p<.01

Tablo 5 incelendiğinde, kız ortaokul öğrencilerinin hem sorumluluk duyma hem de sorumlu davranma faktörü puanlarının erkek öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Sportmenlik Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek Faktörü	Cinsiyet	N	X	ss	t	p
<i>Pozitif Davranış Sergileme</i>	Kız	130	43.08	9.663	-2.430	.016*
	Erkek	68	46.26	6.628		
<i>Negatif Davranıştan Kaçınma</i>	Kız	130	46.16	8.241	.060	.953
	Erkek	68	46.09	8.166		
<i>Toplam Sportmenlik</i>	Kız	130	89.25	14.924	-1.444	.150
	Erkek	68	92.35	13.268		

*p<.05

Tablo 6 incelendiğinde, erkek lise öğrencilerinin pozitif davranış sergileme faktöründe kız öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derece yüksek olduğu, negatif davranıştan kaçınma faktörü ile toplam sportmenlikte ise gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 7. Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Sorumluluk Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek Faktörü	Cinsiyet	N	X	ss	t	p
<i>Sorumluluk Duyma</i>	Kız	130	62.26	9.930	-.425	.671
	Erkek	68	62.87	8.687		
<i>Sorumlu Davranma</i>	Kız	130	59.31	10.590	-1.447	.149
	Erkek	68	61.43	7.997		

Tablo 7 incelendiğinde, sorumluluk duyma ve sorumlu davranma faktörlerinde kız ve erkek lise öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 8. Ortaokul Öğrencilerinin Sınıflarına Göre Sportmenlik Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek Faktörü	Sınıf	N	X	ss		Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p	Fark Olan Gruplar
Pozitif Davranış Sergileme	5. Sınıf (a)	53	41,83	8,816	BG	805.662	268.554			
	6. Sınıf (b)	69	45,30	8,121	WG	16076.856	67.267			
	7. Sınıf (c)	66	42,79	8,651	Total	16882.519		3.992	.008*	a<d* (.018)
	8. Sınıf (d)	55	46,51	7,052						
Negatif Davranıştan Kaçınma	5. Sınıf (a)	53	45,34	8,882	BG	516.183	172.061			
	6. Sınıf (b)	69	48,43	6,799	WG	14020.492	58.663			a<b* (.028)
	7. Sınıf (c)	66	45,24	8,052	Total	14536.675		2.933	.034*	c<b* (.016)
	8. Sınıf (d)	55	47,84	6,887						
Toplam Sportmenlik	5. Sınıf (a)	53	87,17	16,003	BG	2490.066	830.022			
	6. Sınıf (b)	69	93,74	13,157	WG	47421.152	198.415			
	7. Sınıf (c)	66	88,03	15,239	Total	49911.218		4.183	.007*	a<d* (.018)
	8. Sınıf (d)	55	94,35	11,578						

*p<.05; BG; Between Groups (Gruplar arası), WG; Within Groups (Gruplar içi)

Tablo 8’de ortaokul öğrencilerinin sınıflarına göre sportmenlik ölçek puanları karşılaştırıldığında pozitif davranış sergileme faktöründe 8. sınıfların 5. sınıflardan, negatif davranıştan kaçınma faktöründe 6. sınıfların hem 5. hem de 7. sınıflardan, toplam sportmenlikte ise 8. sınıfların 5. sınıflardan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu, diğer sınıflar arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 9. Ortaokul Öğrencilerinin Sınıflarına Göre Sorumluluk Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek Faktörü	Sınıf	N	X	ss	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p	Fark Olan Gruplar
Sorumluluk Duyma	5. Sınıf (a)	53	60,09	9,138	BG 620.210	206.737			
	6. Sınıf (b)	69	61,90	6,676	WG 14569.921	60.962			a<d* (.006)
	7. Sınıf (c)	66	60,39	8,046	Total 15190.132		3.391	.019*	c<d* (.039)
	8. Sınıf (d)	55	64,29	7,440					
Sorumlu Davranma	5. Sınıf (a)	53	57,55	8,863	BG 947.424	315.808			
	6. Sınıf (b)	69	61,01	7,649	WG 16946.239	70.905			c<b (.047)
	7. Sınıf (c)	66	57,15	9,327	Total 17893.663		4.454	.005*	c<d* (.032)
	8. Sınıf (d)	55	61,55	7,731					

*p<.05; BG; Between Groups (Gruplar arası), WG; Within Groups (Gruplar içi)

Tablo 9’da ortaokul öğrencilerinin sınıflarına göre sorumluluk ölçek puanları karşılaştırıldığında, sorumluluk duyma faktöründe 8. sınıfların hem 5. hem de 7.

sınıflardan, sorumlu davranma faktöründe ise 6. ve 8. sınıfların 7. sınıflardan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu, diğer sınıflar arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 10. Lise Öğrencilerinin Sınıflarına Göre Sportmenlik Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek Faktörü	Sınıf	N	X	ss		Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p	Fark Olan Gruplar
Pozitif Davranış Sergileme	9. Sınıf (a)	54	43,65	7,720	BG	921.950	307.317			
	10. Sınıf (b)	46	44,67	8,102	WG	14516.863	74.829			
	11. Sınıf (c)	51	41,33	11,260	Total	15438.813		4.107	.007*	c<d* (.010)
	12. Sınıf (d)	47	47,38	6,700						
Negatif Davranıştan Kaçınma	9. Sınıf (a)	54	46,59	8,304	BG	166.650	55.550			
	10. Sınıf (b)	46	45,02	9,210	WG	13062.668	67.333			
	11. Sınıf (c)	51	47,33	7,042	Total	13229.318		.825	.482	-
	12. Sınıf (d)	47	45,40	8,224						
Toplam Sportmenlik	9. Sınıf (a)	54	90,24	12,926	BG	443.771	147.924			
	10. Sınıf (b)	46	89,70	16,582	WG	40512.815	208.829			
	11. Sınıf (c)	51	88,67	15,603	Total	40956.586		.708	.548	-
	12. Sınıf (d)	47	92,79	12,432						

*p<.05; BG; Between Groups (Gruplar arası), WG; Within Groups (Gruplar içi)

Tablo 10’da lise öğrencilerinin sınıflarına göre sportmenlik ölçek puanları karşılaştırıldığında pozitif davranış sergileme faktöründe 12. sınıfların 11. sınıflardan

istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu diğer sınıflar arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı, negatif davranıştan kaçınma faktörü ile toplam sportmenlikte ise hiçbir sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 11. Lise Öğrencilerinin Sınıflarına Göre Sorumluluk Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek Faktörü	Sınıf	N	X	ss		Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p	Fark Olan Gruplar
Sorumluluk Duyma	9. Sınıf (a)	54	61,96	7,819	BG	1044.146	348.049	4.031	.008*	b<d* (.006)
	10. Sınıf (b)	46	58,87	11,994	WG	16749.173	86.336			
	11. Sınıf (c)	51	63,73	9,537	Total	17793.318				
	12. Sınıf (d)	47	65,21	7,354						
Sorumlu Davranma	9. Sınıf (a)	54	59,31	8,543	BG	1191.758	397.253	4.339	.006*	a<d* (.046) b<d* (.008)
	10. Sınıf (b)	46	57,07	11,110	WG	17760.995	91.552			
	11. Sınıf (c)	51	59,78	9,483	Total	18952.753				
	12. Sınıf (d)	47	64,04	9,139						

*p<.05; BG; Between Groups (Gruplar arası), WG; Within Groups (Gruplar içi)

Tablo 11’de lise öğrencilerinin sınıflarına göre sorumluluk ölçek puanları karşılaştırıldığında, sorumluluk duyma faktöründe 12. sınıfların 10. sınıflardan, sorumlu davranma faktöründe ise 12. sınıfların hem 9. hem de 10. sınıflardan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu, diğer sınıflar arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 12. Kız Öğrencilerin Okul Türlerine Göre Sportmenlik Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek Faktörü	Okul Türü	N	X	ss	t	p
<i>Pozitif Davranış Sergileme</i>	Ortaokul	134	46.14	7.416	2.889	.004*
	Lise	130	43.08	9.663		
<i>Negatif Davranıştan Kaçınma</i>	Ortaokul	134	48.72	6.943	2.727	.007*
	Lise	130	46.16	8.241		
<i>Toplam Sportmenlik</i>	Ortaokul	134	94.86	12.731	3.291	.001**
	Lise	130	89.25	14.924		

*p<.05; **p<.01

Tablo 12 incelendiğinde, kız ortaokul öğrencilerinin pozitif davranış sergileme, negatif davranıştan kaçınma faktörleri ile toplam sportmenlik puanlarının kız lise öğrencilerinden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 13. Kız Öğrencilerin Okul Türlerine Göre Sorumluluk Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek Faktörü	Okul Türü	N	X	ss	t	p
<i>Sorumluluk Duyma</i>	Ortaokul	134	63.16	7.512	.835	.405
	Lise	130	62.26	9.930		
<i>Sorumlu Davranma</i>	Ortaokul	134	61.30	7.775	1.745	.082
	Lise	130	59.31	10.590		

*p<.05; **p<.01

Tablo 13 incelendiğinde okul türleri değişkenine göre kız öğrencilerin sorumluluk duyma ve sorumlu davranma faktörleri karşılaştırıldığında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olmadığı görülmektedir.

Tablo 14. Erkek Öğrencilerin Okul Türlerine Göre Sportmenlik Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek Faktörü	Okul Türü	N	X	ss	t	p
<i>Pozitif Davranış Sergileme</i>	Ortaokul	109	41.67	8.801	-3.699	.000**
	Lise	68	46.26	6.628		
<i>Negatif Davranıştan Kaçınma</i>	Ortaokul	109	44.35	8.039	-1.392	.166
	Lise	68	46.09	8.166		
<i>Toplam Sportmenlik</i>	Ortaokul	109	86.02	14.801	-2.880	.004**
	Lise	68	92.35	13.268		

*p<.05; **p<.01

Tablo 14 incelendiğinde, erkek lise öğrencilerinin pozitif davranış sergileme faktörü ile toplam sportmenlik puanlarının erkek ortaokul öğrencilerinden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu, negatif davranıştan kaçınma faktöründe ise gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 15. Erkek Öğrencilerin Okul Türlerine Göre Sorumluluk Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek Faktörü	Okul Türü	N	X	ss	t	p
<i>Sorumluluk Duyma</i>	Ortaokul	109	59.76	8.045	-2.423	.016*
	Lise	68	62.87	8.687		
<i>Sorumlu Davranma</i>	Ortaokul	109	56.91	8.973	-3.395	.001**
	Lise	68	61.43	7.997		

*p<.05; **p<.01

Tablo 15 incelendiğinde, erkek lise öğrencilerinin sorumluluk duyma ve sorumlu davranma faktörleri puanlarının erkek ortaokul öğrencilerinden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 16. Ortaokul Öğrencilerinin Sportmenlik ve Sorumluluk Düzeyleri Arasındaki İlişki

	<i>PDS</i>	<i>NDK</i>	<i>TS</i>	<i>Sorumluluk Duyma</i>	<i>Sorumlu Davranma</i>
<i>PDS</i>	1				
<i>NDK</i>	.590** (.000)	1			
<i>TS</i>	.900** (.000)	.893 (.000)	1		
<i>Sorumluluk Duyma</i>	.420** (.000)	.320** (.000)	.417** (.00*)	1	
<i>Sorumlu Davranma</i>	.410** (.000)	.313** (.000)	.407** (.00*)	.688** (.000)	1

**p<.01; PDS: Pozitif Davranış Sergileme; NDK: Negatif Davranıştan Kaçınma, TS: Toplam Sportmenlik

Tablo 16 incelendiğinde ortaokul öğrencilerinin sportmenlik ile sorumluluk ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler olduğu görülmektedir.

Tablo 17. Lise Öğrencilerinin Sportmenlik ve Sorumluluk Düzeyleri Arasındaki İlişki

	<i>PDS</i>	<i>NDK</i>	<i>TS</i>	<i>Sorumluluk Duyuma</i>	<i>Sorumlu Davranma</i>
<i>PDS</i>	1				
<i>NDK</i>	.430** (.000)	1			
<i>TS</i>	.858** (.000)	.832** (.000)	1		
<i>Sorumluluk Duyuma</i>	.497** (.000)	.379** (.000)	.521** (.000)	1	
<i>Sorumlu Davranma</i>	.461** (.000)	.364** (.000)	.490** (.000)	.812** (.000)	1

**p<.01; PDS: Pozitif Davranış Sergileme; NDK: Negatif Davranıştan Kaçınma, TS: Toplam Sportmenlik

Tablo 17 incelendiğinde lise öğrencilerinin sportmenlik ile sorumluluk ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler olduğu görülmektedir.

Tablo 18. Araştırmaya Katılan Tüm Öğrencilerin (Ortaokul ve Lise) Sportmenlik ve Sorumluluk Düzeyleri Arasındaki İlişki

	<i>PDS</i>	<i>NDK</i>	<i>TS</i>	<i>Sorumluluk Duyma</i>	<i>Sorumlu Davranma</i>
<i>PDS</i>	1				
<i>NDK</i>	.513** (.000)	1			
<i>TS</i>	.880** (.000)	.859** (.000)	1		
<i>Sorumluluk Duyma</i>	.458** (.000)	.347** (.000)	.465** (.000)	1	
<i>Sorumlu Davranma</i>	.435** (.000)	.336** (.000)	.445** (.000)	.753** (.000)	1

**p<.01; PDS: Pozitif Davranış Sergileme; NDK: Negatif Davranıştan Kaçınma, TS: Toplam Sportmenlik

Tablo 18 araştırmaya katılan tüm öğrencilerin sportmenlik ile sorumluluk ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler olduğu görülmektedir.

5. TARTIŞMA

Lise ve ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışları ile sorumluluk duygusu ve davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgular incelenerek aşağıda tartışılmıştır.

Ortaokul kız ve erkek öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarında (PDS, NDK ve TS) anlamlı fark olduğu görülmektedir, Kız ortaokul öğrencilerinin pozitif davranış sergileme, negatif davranıştan kaçınma faktörleri ile toplam sportmenlik puanlarının erkek öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 4).

Ekinci 2018 yılında yapmış olduğu bir çalışmada; kız öğrencilerin sportmenlik davranışlarını erkek öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksek bulmuştur (122). Gümüş ve diğerleri 2016 yapmış oldukları çalışmalarında; erkek öğrencilerin kadın öğrencilere oranla fair play konusunda sertliğe daha yatkın oldukları sonucuna varmıştır (123). Kayışoğlu ve diğerleri Ortaokul öğrencilerinde yaptığı çalışmada; Sportmenlik davranış sergileme açısından cinsiyetler arası anlamlı bir farklılığa rastlamamıştır (124). Tsai ve Fung., 2005 çalışmalarında; kadınların kayıplardan sonra rakiplerini tebrik etmek, rakibin koçuyla el sıkışmak, rakiplere karşı haksız durumları düzeltmek, düşmüş bir rakibe yardım etmek, hatalar yapıldığında kendini kontrol etmek ve bunları kabul etmeye eğilimli olduğunu ortaya koymuşlardır (125). Araştırma sonuçlarımızın literatür sonuçlarına benzer şekilde olduğu sonuçlar olduğu, kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek sportmenlik duyguları içinde olduğu söylenebilir.

Ortaokul öğrencilerin sorumluluk duygusu ve davranışlarında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir, kız ortaokul öğrencilerinin hem sorumluluk duygusu hem de sorumlu davranma faktörü puanlarının erkek öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 5).

Ökten toplumsal cinsiyet üzerine yaptığı çalışmada; kadınlar ile erkekler arasındaki farkların sadece biyolojik farklılıklar ile açıklanamayacağı, kadınların daha çok toplumsal uyuma uygun davranışlar sergilediğini belirtmiştir (126). Doğan 2015 yılında yaptığı çalışmada; kadın öğrencilerin sorumluluk boyutunun değeri algılarının erkek öğrencilerin sorumluluk boyutunun değeri algılarından daha yüksek olduğunu saptamıştır (127).

Erkek lise öğrencilerinin pozitif davranış sergileme faktöründe kız öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu, negatif davranıştan kaçınma faktörü ile toplam sportmenlikte ise gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (Tablo 6).

Proios 2011 yılında yaptığı bir araştırmasında; öğrencilerin okul spor ortamlarında sergiledikleri adil olmayan davranışları ile algılanan davranışları arasında farklılık olduğunu ve bunun da cinsiyete göre değişiklik gösterdiğini tespit etmiştir (128). Öte yandan: Efe fair play davranışları üzerine yapmış olduğu bir çalışmada; Spor karşılaşması esnasında ve sonrasında geçerli olmak üzere sportmenlik davranışları açısından cinsiyetler arası farklılaşma olmadığını tespit etmiştir (129). Kayışoğlu ve diğerleri sportmenlik davranışları üzerine yapmış olduğu çalışmalarında; erkek ve kadın futbolcuların sportmenlik davranışlarında anlamlı bir farklılık bulamamıştır (124).

Hacıcaferoğlu ve diğerleri Beden eğitimi ve spor derslerinin sportmenlik davranışlarına katkısını inceledikleri bir çalışmalarında; cinsiyet değişkenine bağlı olarak öğrencilerin sportmenlik davranışları bakımından anlamlı bir fark bulamamıştır (130).

Araştırmamız sonuçlarında sorumluluk duyma ve sorumlu davranma faktörlerinde kız ve erkek lise öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (Tablo7).

Literatürde sınırlı sayıda benzer gurubun sorumluluk özelliklerini ortaya koyucu çalışma bulunmaktadır. Saygılı ve diğerleri yapmış oldukları araştırmada; 8. Sınıf ğrencilerinin sorumluluk davranışlarında cinsiyete göre anlamlı farklar olmadığını belirtmişlerdir (131).

Ortaokul ğrencilerinin sınıflarına göre sportmenlik ölçek puanları karşılaştırıldığında pozitif davranış sergileme faktöründe 8. sınıfların 5. sınıflardan, negatif davranıştan kaçınma faktöründe, 6. sınıfların hem 5. hem de 7. sınıflardan, toplam sportmenlikte ise 8. sınıfların 5. sınıflardan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu, diğer sınıflar arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (Tablo 8).

Hacıcaferoğlu, vd., (2015). Beden eğitimi ve spor derslerinin sportmenlik davranışlarına katkısını inceledikleri bir çalışmalarında; sınıf düzeyi arttıka öğrencilerin daha sportmence düşündüklerini ve davrandıklarını belirlemiştir (130).

Öte yandan sınıf değişkeninin sportmenlik değerlerini etkilemediğini gösteren çalışmalar da mevcuttur; Shields, ve diğerleri; düşük sportmen davranışların sergilenmesinde kişisel tutumların ve sosyal etkinin belirleyici rolünü inceledikleri araştırma sonucunda; 5-8. sınıf ğrencilerinin sportmenlik davranışlarında sınıflarına

göre anlamlı fark bulamamıştır (132). Ayrıca; Türkmen ve Varol Ortaokullarda beden eğitimi ve spor derslerinin öğrenciler üzerinde sportmenlik davranışı geliştirme etkisini araştırdıkları çalışmada; öğrencilerin sınıf düzeylerine bakıldığında, sınıf düzeyi arttıkça sportmenlik davranışında düşme görüldüğü ancak belirleyici bir anlamlı farklılık olmadığı gözlemlenmiştir (133). Kayışoğlu, ve diğerleri 2015 araştırmalarında sportmenlik davranışı sergileme açısından sınıf düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulamamıştır (124).

Ortaokul öğrencilerinin sınıflarına göre sorumluluk ölçek puanları karşılaştırıldığında, sorumluluk duyma faktöründe 8. sınıfların hem 5. hem de 7. sınıflardan, sorumlu davranma faktöründe ise 6. ve 8. sınıfların 7. sınıflardan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu, diğer sınıflar arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (Tablo 9).

Sonuçlara bakıldığında; 8. Sınıf öğrencileri istatistiksel olarak anlamlı farklara sahip, bu ortaokulda en üst sınıf olmalarının ve yaş olarak daha büyük olmalarının verdiği bir anlayış sonucunda ortaya çıkmış olabileceği tahmin edilmektedir.

Lise öğrencilerinin sınıflarına göre sportmenlik ölçek puanları karşılaştırıldığında pozitif davranış sergileme faktöründe 12. sınıfların 11. sınıflardan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu diğer sınıflar arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı, negatif davranıştan kaçınma faktörü ile toplam sportmenlikte ise hiçbir sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (Tablo 10).

Koç, (2017). Yapmış olduğu bir çalışmada; sınıf seviyesi arttıkça kızların sportmenlik davranışlarının da anlamlı olarak arttığını bulmuştur (134).

Lise öğrencilerinin sınıflarına göre sorumluluk ölçek puanları karşılaştırıldığında, sorumluluk duyma faktöründe 12. sınıfların 10. sınıflardan, sorumlu davranma faktöründe ise 12. sınıfların hem 9. hem de 10. sınıflardan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu, diğer sınıflar arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (Tablo 11).

Sonuçları ele aldığımızda; 12. sınıf öğrencileri istatistiksel olarak anlamlı farklılara sahip, bu lise seviyesinde en son sınıfı temsil etmektedir, en üst sınıf olmalarının ve yaş olarak 9. ve 10. sınıf öğrencilerinden daha büyük olmalarının vermiş olduğu bir anlayış sonucunda sorumluluk davranışlarını da pozitif yönlü olarak etkilemiş olabileceği tahmin edilmektedir.

Kız ortaokul öğrencilerinin pozitif davranış sergileme, negatif davranıştan kaçınma faktörleri ile toplam sportmenlik puanlarının kız lise öğrencilerinden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 12).

Koç ve Tamer 2016 yılında yaptıkları çalışmada; sınıf seviyesi arttıkça kız öğrencilerin sportmen davranışlar sergileme düzeyinin azaldığını tespit etmişlerdir (135). Tsai ve Fung araştırmalarında sporcuların yaşı arttıkça sportmenlik davranışı sergileme düzeylerinin düştüğünü ortaya koymuştur (125). Koç araştırmamızda da yararlanmış olduğumuz (BEDSDÖ) ölçeğinin geliştirildiği çalışmasında; öğrencilerin sınıf seviyesi yükseldikçe sportmenlik seviyesinin düştüğünü saptamıştır (119). Koç yine bu çalışmasında; ortaokul öğrencileri için sınıf seviyesi yükseldikçe sportmenlik seviyesinin düştüğü sonucuna ulaşmıştır (119).

Okul türleri değişkenine göre kız öğrencilerin sorumluluk duyma ve sorumlu davranma faktörleri karşılaştırıldığında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olmadığı görülmektedir (Tablo 13).

Erkek lise öğrencilerinin pozitif davranış sergileme faktörü ile toplam sportmenlik puanlarının erkek ortaokul öğrencilerinden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu, negatif davranıştan kaçınma faktöründe ise gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (Tablo 14).

Gürkan, ve diğerleri yapmış oldukları bir çalışmalarında; Öğrenciler demografik farklılıkları nedeni ile beden eğitimi dersine yönelik farklı tutum göstermektedirler (136).

Erkek lise öğrencilerinin sorumluluk duyma ve sorumlu davranma faktörleri puanlarının erkek ortaokul öğrencilerinden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 15).

Doğan, (2015). Yapmış olduğu çalışmasında; lisede öğrenim gören öğrencilerin görevleri yerine getirdikleri zaman daha çok sorumluluk duygusu hissettikleri bununla beraber mutluluk duydukları, özgüvenlerinin arttığı ve öğrenme ile çabalama isteklerinin de artış gösterdiğini tespit etmiştir (127).

Ortaokul öğrencilerinin sportmenlik ile sorumluluk ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler olduğu görülmektedir (Tablo 16).

Lise öğrencilerinin sportmenlik ile sorumluluk ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler olduğu görülmektedir (Tablo 17).

Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin sportmenlik ile sorumluluk ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler olduğu görülmektedir (Tablo 18).

Taşmektepligil, ve diğçerleri yapmış oldukları çalışmalarında; Genel olarak öğrenciler beden eğitimi derslerine diğçer derslerden daha fazla ilgi gösterirler ve bu derse karşı tutumları olumludur (137). Luther, ve diğçerleri yapmış oldukları araştırmalarında; Sorumluluk duygusu ve fair-play arasında pozitif anlamlı ilişkinin olduğunu, spor ve oyun ile sorumluluk duygusunun artacağını, bununla birlikte sorumluluk kişilik özelliğine sahip kişilerin kurguladıkları oyun ile fair-play davranışlarını kendilerinin gözeteceklerini dile getirmiştir (138).

Sorumluluk duygusu yüksek bireylerin sportmenlikle zıt bir ilişkisi olan saldırgan davranışlardan kaçındığı ve bu saldırganlık kavramı gibi negatif davranışlardan kaçınan kişilerin daha sportmen davranış sergilemeleri beklenebilir. Nitekim Tamer ve Pulur; Sportif etkinliklerin öğrencilerin sorumluluk almalarını, saldırgan davranışlar yerine faydalı işler yapmalarını ve zorlukların üstesinden gelmeye katkıda bulunduğunu, böylece öğrencilerin sorumlu birer vatandaş olma ve toplum içerisinde görevler olarak topluma daha faydalı olabilmelerine yardımcı olduğunu belirtmektedir (139).

Sorumluluk kişilik özelliği, kurallar ve kişiliğe saygıyı anlamlı ve pozitif olarak etkilemektedir. Sorumluluk duygusu yüksek olan sporcuların kurallara daha fazla dikkat ettiğini, insanlara olan saygıya ve güvene daha fazla önem verdiğini, davranışlarında disiplinli olduklarını ve çevresine karşı daha saygılı davrandıklarını söyleyebiliriz.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaptığımız çalışma sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Cinsiyetin sportmenlik davranışlarını etkilediği,
- Cinsiyetin ortaokul öğrencilerinde sorumluluk davranışlarını etkilediği,
- Okul türleri karşılaştırıldığında, kız ortaokul öğrencilerinin sportmenlik davranışlarının kız lise öğrencilerine göre daha yüksek olduğu,
- Okul türleri karşılaştırıldığında, erkek lise öğrencilerinin sorumluluk davranışlarının erkek ortaokul öğrencilerine göre daha yüksek olduğu,
- Okul türleri değişkenine göre kız öğrencilerin sorumluluk davranışlarında bir farklılık olmadığı,
- Ortaokul öğrencilerinin sportmenlik ile sorumluluk davranışlarının birbirini pozitif yönlü etkilediği ve desteklediği,
- Lise öğrencilerinin sportmenlik ile sorumluluk davranışlarının birbirini pozitif yönlü etkilediği ve desteklediği,
- Tüm Öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarıyla sorumluluk duygu ve davranışları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yapılan çalışma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- Beden eğitimi dersinde öğrencilere önemli olanın kazanmaktan çok dürüstlük ve kurallara bağlılık olduğu bilinciyle öğrencilerin sorumluluk alabileceği çalışmalarına yer verilmesi önerilmektedir.
- Bu konuda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara sportmenlik davranışının farklı kişilik özellikleri ile ilişkisinin araştırılması önerilmektedir.
- Beden eğitimi dersinin sportmenlik davranışları ile ilişkili kazanımlarının öğrencilere aktarılması hususuna önem verilmelidir.
- Sportmenlik davranışlarının öğrencilere kazandırılması önerilmektedir.
- Araştırmacılara farklı örneklem gruplarında ve daha büyük örneklerle çalışmalar yapılması tavsiye edilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Arıpınar, E. Donuk B. (2011). Fair Play. Ötüken Yayınevi. s: 29. İstanbul.
2. Erdem, S. (2002). 7.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. 27-29 Ekim 2002. s: 157-55.
3. Oxford İngilizce-Türkçe Sözlük. (1985). Güneş Yayınları. Oxford University Press. s: 594
4. Pehlivan, Z. (2004). Fair-Play Kavramının Geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri ve Önemi. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 11 (2) 49-53.
5. Donuk, B. Şenduran F.S. (2006). Futbolun Anatomisi. Ötüken Yayınları. S.57-65.İstanbul.
6. Pehlivan, Z. (2004). Fair play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2(2): 49 53.
7. Tel, M. (2014). Türk Toplum Yaşantısında Fair Play. International Journal of Science Culture and Sport; s: 694-704.
8. Sezen, G, Yıldırım İ. (2007). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Futbolda FairPlay'e İlişkin Olumlu ve Olumsuz Davranışlara Yaklaşımlarının İncelenmesi. Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi. Issn: 1306-4371 Cilt:2 Sayı:1.
9. Glover, J. (1970). On Responsibility. New York: Humanities Press.

10. Özen, Y. (2013). Sorumluluk Duygusu Ölçeğinin Geliştirilmesi; Geçerlik Ve Güvenirliği Ölçme ve Değerlendirme ABD Eğitim Fakültesi, Erzincan Üniversitesi Erzincan, Türkiye.
11. TDK, Güncel Türkçe Sözlük, (2019).
12. Kılıcıgil, E. (1985). Sosyal Çevre-Spor İlişkileri, Bağırın Yayınevi, Ankara.
13. Çankaya, C. (2001). Spor Tesisleri İşletmeciliği ve planlamacılık Ders Notları, Bursa.
14. Fişek, K. (1998). 100 Soruda Türkiye Spor Tarihi, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
15. Özbaydar, S. (1983). İnsan Davranışının Sınırları ve Spor Psikolojisi. Altın Kitaplar Yayınevi. I. Baskı.
16. Şahan, H. vd., (2008). “Spor-Medya İlişkilerinde İletişim Teknolojilerinin Rolü” Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2 (2): 155-164.
17. Konter, E. (2010). Sporda Stres ve Performans, Kuramlar ve Kontrol Etme Teknikleri, Bassaray Basımevi, İzmir, ss.20-22.
18. Yetim, A. A. (2006). Sosyoloji ve Spor, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, ss.198-200.
19. Karagözoğlu, C. (2006). Sporda Psikolojik Destek, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, ss.16-20.
20. Keten, M. (1993). Türkiye'de Spor. Ankara: Polat Ofset Yayın Evi, ss.10-30

21. Biçer, T. (2007). Sporda Duygu ve Aklın Yönetimi, Beyaz Yayınları, İstanbul, s.13.
22. Dever, A. (2010). Spor Sosyolojisi: Tarihsel ve Güncel Boyutlarıyla Spor ve Toplum,; Başlık Yayın Grubu, İstanbul, s.21.
23. Erdemli, A. (2002). Temel Sorunlarıyla Spor Felsefesi, E Yayınları, İstanbul, ss.15-18.
24. Öztürk, F. (1998). Toplumsal Boyutlarıyla Spor, Bağırhan Yayınevi, Ankara, ss.17-18.
25. İkizler, H. C. (1994). Sporda Başarının Psikolojisi, Alfa Basım Yayınları, Ankara, ss.23-24.
26. Fişek, K. (1998). Dünyada Türkiye’de Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi, Bağırhan Yayınevi, Ankara, ss.43-45.
27. Erdemli, A. (1996). İnsan, Spor ve Olimpizm: Spor Felsefesi Yazıları, Sarmal Yayınevi, İstanbul, ss.17-22.
28. Demirci, N. (1995). A’dan Z’ye Spor, Neyir Yayıncılık, Ankara, ss.9-15.
29. Acet, M. (2005). Sporda Saldırhanlık ve Şiddet, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, ss.17-25
30. Voigt, D. (1998). Spor Sosyolojisi, Çev. Ayşe Atalay, Akım Yayınları, İstanbul, s.7.

31. Fişek, K. (1998). Dünyada Türkiye’de Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi, Bağırhan Yayınları, Ankara, ss.43-45
32. Ersoy, A. vd., (2006). “Üniversitelerarası Türkiye Şampiyonasına Katılan Sporcuların Kendi Üniversitelerinden Beklentileri” 9. Uluslararası Spor Bilimleri, Muğla: Dumlupınar Üniversitesi, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). ss.39-40.
33. Özmen, Ö. (1978). Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni, Yılmaz Matbaası, İstanbul, ss.19-21.
34. Yamaner, F. (2001). Beden Eğitimi ve Sporda Temel İlkeler, Ekin Basım Yayın, Bursa, ss.41-49.
35. Yetim, A. A. (2006). Sosyoloji ve Spor, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, ss.145-155
36. Kale, R. ve Engin, E. (2003). Beden Eğitimi ve Spor Bilimlerine Giriş, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, ss.14-23.
37. İkizler, C. (2009). Sporda Sosyal Bilimler, Alfa Yayıncılık, İstanbul, ss.23-25.
38. Erkal, M., Ayan, D. ve Özbay, G. (1998). Sosyolojik Açından Spor, Der Yayınları, Ankara, ss.113-115.
39. Karaküçük, S. (2008). Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme, Gazi Kitabevi, Ankara, ss.233-234.
40. Öztürk, F. (1998). Toplumsal boyutlarıyla spor. Bağırhan Yayınları.

41. Erdemli, A. (1996). İnsan, Spor ve Olimpizm: Spor Felsefesi Yazıları, Sarmal Yayınevi, İstanbul, ss. 41-43
42. Türk Dil Kurumu (TDK), (2017).
43. Kuru, E. (2000). Beden eğitimi ve sporda program geliştirme. Ankara: 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası.
44. Gökmen, H. (1988). Gençlerin gelişiminde beden eğitiminin rolü. Ankara: Şafak Matbaacılık.
45. Çoban, B. ve Ünveren, A. (2007). Beden eğitimi ve oyun öğretimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
46. Çelik, Z. ve Pulur, A. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumları [Özel Sayı]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 115-121.
47. Zengin, S. (2013). Çocuk ve gençlik merkezlerinde hizmet alan 12-18 yaş arası erkek çocukların beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutum düzeyleri ile benlik saygılarının incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
48. Buck, M. M., Jable, J. T. and Floyd P. A. (2004). Introduction to physical education and sport: Foundations and trends. Belmont: Wadsworth-Thomson Learning.
49. Aracı, H. (2006). Öğretmenler ve öğrenciler için okullarda beden eğitimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- 50.** Alpman, C. (1972). Eğitim bütünlüğü içinde beden eğitimi ve çağlar boyunca gelişimi. İstanbul. Millî Eğitim Basımevi.
- 51.** Milli Eğitim Bakanlığı Öğretim Programı, (2017).
- 52.** Tamer, K. (1987). Beden eğitimi ve oyun öğretimi. Ankara: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- 53.** Graber, K. C., Woods, A. M. and Castelli D. M. (2007). Setting the stage - research into physical activity relationships and children's progress toward achievement of the national standards. *Journal of Teaching in Physical Education*, 26, 338-349.
- 54.** Bilge, N. (1989). Türkiye'de beden eğitimi öğretmeninin yetiştirilmesi (1. Baskı). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- 55.** Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (1988).
- 56.** Dexter, T. (1999). Relationship between sport knowledge, sport performance and academic ability: Empirical evidence from gcse physical education, General certificate of secondary education. *Journal of Sport Science*, 17, 283-295.
- 57.** Kimball, R. S. (2007). Sixth grade fitness levels and the fitnessgram assessment program (Unpublished doctoral dissertation). Liberty University, USA.
- 58.** Balcıoğlu, B., Özbek, A., Sungu, N., Sivrikaya, K. ve Tekin, A. (2005). Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin değer sistemleri ve sorun çözmedeki yeterliliklerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 91-99.

- 59.** Lumpkin, A. (2005). Introduction to physical education, exercise science, and sport studies (6th ed.). New York: McGraw-Hill.
- 60.** Aak, M. (2006). Beden eğitimi öğretmeninin el kitabı. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- 61.** Erkal, M., Güven, . ve Ayan, D. (1998). Sosyolojik açıdan spor. İstanbul: Der Yayınları.
- 62.** Riddoch, C. (1994). Relationships between physical activity and health in young people. In S. Biddle, J. Sallis & N. Cavill (Eds.), Young and active? Young people and healthenhancing physical activity: Evidence and implications (pp. 17-48). London: Health Education Authority.
- 63.** Aracı, H. (2006). Öğretmenler ve öğrenciler için okullarda beden eğitimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- 64.** Topkaya, İ. (2004). Oyun, beden eğitimi ve spor öğretiminin eğitsel temelleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- 65.** Karadağ, S. (2012). İlkretim 8. sınıf ve lise 11. sınıf ğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere bağlı olarak karşılaştırılması (Kırıkkale rneği) (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale.
- 66.** Colchico, K., Zybert, P. and Basch, C. E. (2000). Effects of after-school physical activity on fitness, fatness, and cognitive self-perceptions: a pilot study among urban, minority adolescent girls. American Journal of Public Health, 90(6), 977-978.

67. Davis, C. L., Tomporowski, P. D., Boyle, C. A., Waller, J. L., Miller, P. H. and Naglieri, J. A. (2007). Effects of aerobic exercise on overweight children's cognitive functioning: A randomized controlled trial. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 78(5), 510-519.

68. Lumpkin, A. (2005). *Introduction to physical education, exercise science, and sport studies* (6th ed.). New York: McGraw-Hill.

69. Sibley, B. A. and Etnier, J. L. (2003). The relationship between physical activity and cognition in children: A meta-analysis. *Pediatric Exercise Science*, 15, 243-256.

70. Kirchner, G and Fishburne, G.J. (1995). *Physical education for elementary school children* (9th ed.). Madison: Brown and Benchmark Publishers

71. Demirci, A. (2008). *İlköğretimde beden eğitimi dersi etkinlikleri 4-8. sınıflar yeni öğretim programı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

72. Tamer, K. (1987). *Beden eğitimi ve oyun öğretimi*. Ankara: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

73. Terekli, S. (2009). Okul öncesi çocuklar için beden eğitiminin ve oyun öğretiminin önemi. U. Tüfekçioğlu (Ed.), *Çocukta oyun gelişimi, beden eğitimi ve oyun öğretimi içinde* (s. 249-265). Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

74. Felicity Haynes, *Eğitimde Etik*, Çev. Semra Kunt-Akbaş, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, (2002). ss.20-22.

75. Ramazanoğlu, F. (2004). *Sporda Sosyal Alanlar*, Bıçaklar Yayın, İstanbul, ss.19-

- 76.** Doğan, O. (2005). Spor Psikolojisi, Nobel Kitabevi, Adana, ss.39-42
- 77.** Dever, A. (2010). Spor Sosyolojisi: Tarihsel ve Güncel Boyutlarıyla Spor ve Toplum,; Başlık Yayın Grubu, İstanbul, s.41-43
- 78.** Erdemli, A. (2002). Temel Sorunlarıyla Spor Felsefesi, E Yayınları, İstanbul, ss. 33-37
- 79.** Günay, M. ve Yüce A. (2008). Futbol Antrenmanının Bilimsel Temelleri, Gazi Kitabevi, Ankara, ss. 66-100
- 80.** Konter, E. (2010). Sporda Stres ve Performans, Kuramlar ve Kontrol Etme Teknikleri, Bassaray Basımevi, İzmir, ss.20-22.
- 81.** Voigt, D. (1998). Spor Sosyolojisi, ev. Ayşe Atalay, Akım Yayınları, İstanbul, s.7
- 82.** Yapan, H. T. (2007). Spor Ahlakı, ss:20-60, Merkez Ofset, Gaziantep.
- 83.** Biçer, T. (2007). Sporda Duygu ve Aklın Yönetimi, Beyaz Yayınları, İstanbul, s.13.
- 84.** Baumann, S. (1994). Uygulamalı Spor Psikolojisi, ev. H.Can İvizler ve AO. zcan, Alfa Yayıncılık, İstanbul.
- 85.** TDK Güncel Türkçe Sözlük, (2019).
- 86.** Glover, J. (1970) On Responsibility. New York: Humanities Press.
- 87.** Bingham, A.(1998). Çocuklarda problem çözme yeteneklerinin geliştirilmesi. Oğuzhan AF (ev). İstanbul: M.E. Basımevi.

- 88.** Çağrııcı, M. (2006). “Mesuliyet”, İslâm’da İnanç İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi (ed. İbrahim Kâfi Dönmez), İstanbul, III, 1298.
- 89.** Yıldız, K. “Sorumluluk”, DİA, XXXVII, 380.
- 90.** Hamilton, S.F., Fenzel, L.M. (1988). The impact of volunteer experience on adolescent social development: Evidence of program effects. *Journal of adolescent research*, 3 (1), 65-80.
- 91.** Eren, S. (2011). İlköğretim velilerinin okul yöneticilerinden sosyal sorumluluk görevine ilişkin beklentileri (bağcılar ilçesi örneği).Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- 92-** Harris, D.B. (1957). A scale for measuring attitudes of social responsibility in children. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 55 (3), 322.
- 93.** Rushton, J.P. (1981). Altruism and helping behavior: Social, personality, and developmental perspectives. *Social Personality And Developmental Perspectives*, 2, 251-266.
- 94.** Berkowitz, L., Lutterman, K.G. (1968). The traditional socially responsible personality. *Public Opinion Quarterly*, 32 (2), 169-185.
- 95.** Chebat, J.C. (1986). Social responsibility, locus of control, and social class. *The Journal of social psychology*, 126 (4), 559-561.
- 96.** Tosun, K. (1990). Yönetim ve İşletme Politikası. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi.

97. Douglass, N.H., Yurttutan, Ö., Özen, Y. (2001). Saygı ve sorumluluk eğitiminde yeni yaklaşımlar. Ankara: Nobel Yayın.
98. Berman, S. (1990) The real ropes course: The development of social consciousness. ESR Journal, 1, 1-18.
99. James, L. (1999). Kişiliğinizde ve Mesleğinizde Yüksek Performans İçin 10 Yaşam Becerisi (S. Yeniçeri, Çev.). İstanbul: Beyaz Yayınları.
100. Aydın, Ö. (1999). Denetim odakları farklı olan ergenlerin problem çözme becerilerinin karşılaştırılması. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
101. Yavuzer, H. (2006). Çocuk eğitimi el kitabı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
102. Bilgiç, N. (2003). Sorumluluk Eğitimi. Ankara: Mamak Rehberlik Araştırma Merkezi.
103. Altınköprü, T. (1999). Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır. İstanbul: Hayat Yayınları.
104. Babadoğan, C. (2003). Sorumlu davranış geliştirme stratejileri bağlamında öğrenen sınıf. Milli Eğitim Dergisi, 157.
105. Çubukçu, Z., Gültekin, M. (2006). İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal beceriler. Bilig Bahar, 37, 155-174.
106. Akyüz, H. (1991). Eğitim sosyolojisinin temel kavram ve alanları üzerine bir araştırma. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.

- 107.** Tozlu, N. (1997). Eğitim felsefesi. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- 108.** Koçer, H. A. (1980). Eğitim tarihi. Ankara: AÜEF Yayınları.
- 109.** Fidan, N., Erden, M. (1991). Eğitime Giriş, Ankara: Feryal Matbaacılık.
- 110.** Cho, J., Hendrickson, J. M. ve Mock, D. R. (2009). Bullying status and behavior patterns of preadolescents and adolescents with behavioral disorders. *Education and Treatment of Children*, 32 (4), 655-671.
- 111.** Wasserman, G. A., Keenan, K., Tremblay, R. E., Coie, J. D., Herrenkohl, T.I., Loeber, R. ve diğerleri. (2003). Risk and protective factors of child delinquency. *Child delinquency bulletin series*, 1-14.
- 112.** Nansel, T. R., Overpeck, M., Pilla, R. S., Ruan, W. J., Simons-Morton, B., Scheidt, P. (2001). Bullying behaviors among US youth: Prevalence and association with psychosocial adjustment. *Jama*, 285 (16), 2094-2100.
- 113.** Selman, R.L. (1980) The growth of interpersonal understanding. New York: Academic Press.
- 114.** Angell, A.V., Avery, P.G. (1992). Examining global issues in the elementary classroom. *The Social Studies*, 83 (3), 113-117.
- 115.** Kartal, T. (1999). Değişik Yaş Gruplarındaki Ergenlerin Kimlik Gelişimi Sırasında Okula- İş Yaşantısına ve Boş Zamanlarını Değerlendirmeye İlişkin Görüşlerindeki Farklılıklar, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

116. Yavuzer, H. (1984). Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, Bilimsel Sorunlar Dizisi.
117. Başaran, İ. E. (1982). Eğitim Psikolojisi, Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri. Ankara: Emel Matbaası.
118. Kağıtçıbaşı, Ç. (2002). Yeni İnsan ve İnsanlar. İstanbul: Evrim Yayınevi.
119. Koç, Y. (2013). Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği (BEDSDÖ): "Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 96-114.
120. Özen, Y. (2013). tarafından geliştirilen "Sorumluluk Duygu ve Davranışı Ölçeği" Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, sayı 7.
121. Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling* (2nd ed.) New York: Guilford Press
122. Ekinci, H. B. (2018). *Ortaokul öğrencilerinin sportmenlik davranışları ile başarı algıları* (Master's thesis, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
123. Gümüş, H., Saraçlı, S., Karakullukçu, Ö. F., Doğanay, G. ve Kurtipek, S. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinde fair play kavramı. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 4(2), 430-438.
124. Kayışoğlu, N. B., Altinkök, M., Temel, C. ve Yüksel, Y. (2015). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi: Karabük

İli Örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(3), 1045-1056

125. Tsai, E. ve Fung, L. (2005). "Sportspersonship in Youth Basketball and Volleyball Players". *Athletic Insight: The Online Journal of Sport Psychology*, 7 (2), 37-46.

126. Ökten, Ş. (2009). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin toplumsal cinsiyet düzeni. *Journal of International Social Research*, 2(8).

127. Doğan, İ. (2015). *Beden eğitimi dersinin öğrenciye kazandırdığı değerlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

128. Proios, M. (2011). Relationship between Student Perceived Conduct in Physical Education Settings and "Unfair" Play. *International Journal of Applied Sports Sciences*, Vol. 23, No. 2, 421-440.

129. Efe, Z. B. (2006). *Okullar arası Yarışmalara Katılan 1. ve 2. Kademe İlköğretim Öğrencilerinin Fair Play Davranışlarını Sergileme Sıklıkları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

130. Hacıcaferoğlu, S., Selçuk, M. H., Hacıcaferoğlu, B. ve Karataş, Ö. (2015). Ortaokullarda işlenen beden eğitimi ve spor derslerinin, sportmenlik davranışlarına katkısının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, Special, (4), 557-566.

- 131.** Saygılı, G., Emrah, A., Eraslan, M., & Hekim, M. (2015). Düzenli olarak spor yapan ve yapmayan öğrencilerin kişilik özellikleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu eğitim dergisi*, 23(1), 161-170.
- 132.** Shields, D., La Voi, N., Bredemeier, B. ve Power, F. (2007). “Predictors of poor sportpersonship in youth sports: personal attitudes and social influences” *Journal of Sport & Exercise Psychology* 29(6), pp.747-762.
- 133.** Türkmen, M. ve Varol, S. (2015). Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Oluşturma Etkisinin Belirlenmesi:(Bartın İl Örneği). *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 42-64.
- 134.** Koç, Y. (2017). Relationships between the Physical Education Course Sportsmanship Behaviors with Tendency to Violence and Empathetic Ability. *Journal of Education and Learning*, 6(3), 169-180.
- 135.** Koç, Y. ve Tamer, K. (2016). A Study on the Sportsmanship Behaviors of Female Students in Physical Education Course According to Different Variables. *Journal of Physical Education & Sports Science/Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2).
- 136.** Gürkan, H., Gürbüz, A. 1988-1995. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi (Muğla il örneği) *Pamukkale Journal of SportSciences* 2012, Vol.3, No.2, Pg:78-89

137. Taşmektepligil, Y., Yılmaz, Ç., İmamoğlu, O., Kılıcıgil, E. 2006. İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Ders Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, IV (4) 139-147*

138. Luther, Dorothea; HOTZ, Arturo: 1994. "Fairness im Sport-Lernen fürs Leben?", *Leibesübungen - Leibeserziehung*, 48, 5: 4-8.

139. Tamer, K., Pulur, A. (2001). *Beden Eğitimi ve Sporda Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Ada Matbaacılık.

EKLER

EK: 1

"SORUMLULUK DUYGUSU VE DAVRANIŞI ÖLÇEĞİ"

AÇIKLAMA

Sevgili öğrenciler: aşağıda günlük hayatta yaşanabilecek muhtemel durumlarla ilgili cümlelere yer verilmiştir. Her cümleyi dikkatlice okuyunuz. Sizin o davranışı hangi sıklıkla gerçekleştirdiğinizi örnekteki gibi işaretleyiniz. Cevap seçenekleri arasında doğru ya da yanlış cevap yoktur. Anket sonuçları sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Cevaplarınız saklı tutulacaktır. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Muhammed ÖZDEMİR
Yüksek Lisans Öğrencisi

Örneğin: Eşyaları düzenli bir şekilde aldığı yere bırakma görevinde her zaman Sorumluluk duyan ama sıklıkla sorumlu davranan bir durum için örnektir.	Her zaman	Sıklıkla	Çok nadir	Hiçbir zaman	Her zaman	Sıklıkla	Çok nadir	Hiçbir zaman
	Eşyalarımı düzenli bir şekil de aldığı yere bırakma görevinde	X					X	

	Sorumluluk duyarım				Sorumlu davranırım			
	Her zaman	Sıklıkla	Çok nadir	Hiçbir zaman	Her zaman	Sıklıkla	Çok nadir	Hiçbir zaman
1.Bana güvenen insanları hayal kırıklığına uğrattığımda								
2.Grup çalışmasında bana görev verildiğinde								
3.Okuldaki sorunları çözmek için bir şeyler yapma konusunda								
4.Verdiğim bir sözü tutma konusunda								
5.Arkadaşlarımla sorunlarını çözmeye yardımcı olma konusunda								
6.Birilerine karşılıksız yardım etme konusunda								
7.Sınıf arkadaşlarımla söylediklerimi dikkate alma konusunda								
8.İşlerimi planlamam gerektiğinde								
9.Eşyalarımı düzenli bir şekilde kullanma konusunda								
10.Bir grupta görev almam gerektiğinde								
11.Öz bakım görevlerimi yerine getirme konusunda								
12.İnsanlara yardım derneklerine üye olma konusunda								
13.Emanet edilen bir eşyaya sahip çıkma konusunda								
14.Şehrimin ya da ülkemizin iyiliği için zaman ayırma konusunda								
15.Sınavlarımda başarılı olabilme konusunda								
16.Toplum içinde konuşurken duygularımı kontrol etme konusunda								
17.Toplumsal kurallara uymayan kişileri uyarma konusunda								
18.Randevularıma zamanında gitme konusunda								

EK: 2**“BEDEN EĞİTİMİ DERSİ SPORTMENLİK DAVRANIŞI ÖLÇEĞİ”****AÇIKLAMA**

Sevgili öğrenciler: aşağıda Beden Eğitimi ve Spor derslerindeki muhtemel durumlarla ilgili cümlelere yer verilmiştir. Her cümleyi dikkatlice okuyunuz. Sizin o davranışı hangi sıklıkla gerçekleştirdiğinizi cümlelerin karşısındaki kutucuğu yuvarlak içine alarak işaretleyiniz. **Cevap verirken sadece beden eğitimi ve spor derslerini göz önünde bulundurunuz.** Cevap seçenekleri arasında doğru ya da yanlış cevap yoktur. Anket sonuçları sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Cevaplarınız saklı tutulacaktır. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Muhammed ÖZDEMİR
Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyetiniz: Kız () Erkek ()

Sınıfınız: 5. Sınıf () 6. Sınıf () 7. Sınıf () 8. Sınıf () 9. Sınıf () 10. Sınıf () 11. Sınıf () 12. Sınıf ()

BEDEN EĞİTİMİ DERSİ SPORTMENLİK DAVRANIŞI ÖLÇEĞİ		Her Zaman	Çok Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir Zaman
Beden Eğitimi dersinde ...						
1	oyunda rakibim düşerse kalkmasına yardım ederim.	5	4	3	2	1
2	oyunun sonunda yenilen arkadaşlarımla fazla üzülmemesi için onları rahatlatırım.	5	4	3	2	1
3	oyun esnasında rakibin dikkatini bozmak için değişik sesler çıkarırım.	5	4	3	2	1
4	heyecanlanıp oyun kuralına uymadığımda rakibimden özür dilerim.	5	4	3	2	1
5	benden topu kurallara uygun olarak almayan rakibimden ben de topu aynı şekilde almaya çalışırım.	5	4	3	2	1
6	oyunda, rakibimi durdurmak için sakatlamayı göze alıp faul yaparım.	5	4	3	2	1
7	yenildiğim zaman rakip kim olursa olsun onu tebrik ederim.	5	4	3	2	1
8	takım arkadaşım başarısız hareket yaptığında ona tepki gösteririm.	5	4	3	2	1
9	eğer rakibimin haksız yere cezalandırıldığını görürsem, durumu düzeltmeye çalışırım.	5	4	3	2	1
10	oyunda öndeysem, vakit geçirmek için topu sahanın ya da bahçenin dışına atarım.	5	4	3	2	1
11	oyun arasında <u>rakibimle</u> içeceğimi veya yiyeceğimi bölüşürüm.	5	4	3	2	1
12	öğretmenim olmasa bile öğretmenimin görevlendirdiği kişinin kararlarına saygı duyarım.	5	4	3	2	1
13	rakip takımında bir oyuncu başarısız hareket yaptığında onunla dalga geçerim.	5	4	3	2	1
14	topu olmayan arkadaşımın topumu paylaşırım.	5	4	3	2	1
15	yendiğim zaman karşı takım oyuncusuyla dalga geçerim.	5	4	3	2	1
16	bir rakip incindiğinde, oyuncunun yardım alabilmesi için oyunun durdurulmasını isterim.	5	4	3	2	1
17	<u>sinirlenince</u> kimse görmeden bana yakın olan rakibimin ayağına tekme atarım ya da saçını çekerim.	5	4	3	2	1
18	yenildiğim zaman başarısız olan takım arkadaşlarımı suçlarım.	5	4	3	2	1
19	kazansam da kaybetsem de oyundan sonra rakip takım oyuncusu ile el sıkışıyorum.	5	4	3	2	1
20	kazanmak için gerekirse hile yaparım.	5	4	3	2	1
21	rakibim güzel hareketler yaptığında onu güzel sözlerimle veya elimle tebrik ederim.	5	4	3	2	1
22	rakibimin gözünü korkutmak için topa sert müdahale ederim.	5	4	3	2	1

ÖZGEÇMİŞ

29.12.1987 Tarihinde Ağrı/ Taşlıçay'da doğdu. 2000 yılında Yassıkaya ilkokulunu bitirdi. 2003 yılında Ortaokulu Taşlıçay Yavuz Selim İlköğretim Okulu'nda tamamlayarak Taşlıçay Lisesi'nde Ortaöğrenimine başladı. Ortaöğrenimini 2008 yılında Iğdır Atatürk Anadolu Lisesi'nde bitirerek bir yıl aradan sonra (2009) Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği sınavlarına katılarak öğrencilik hakkı elde etti (2009-2013). Lisans Eğitimini 2013 yılında tamamlayarak 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılı başında Gaziantep/ Şehitkamil Aktoprak Anadolu Lisesi'ne Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni olarak atandı. 2015-2016 Eğitim-Öğretim Yılında Kars/ Kağızman Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'ne Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni olarak tayin oldu. 2015 Yılında Erzincan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Eğitimine başladı. 2017 yılında Kars/ Kağızman İzzet Aras Ortaokulu'na Müdür Yardımcısı olarak atandı, 2018 yılında ise Iğdır/ Aralık Babacan Ortaokulu'na Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni olarak tayin oldu, halen burada bu görevi yürütmektedir.

Muhammed ÖZDEMİR